

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

B o d s r i t

til að hlýða á

Þá opinberu yfirheyrslu

í

Bessastada Skóla

Þann

Mai

1 8 4 3.

-
1. Íslensktir málshættir sagnabir, útaldir og í flastróskod fardir af Skólakennara *Dr. S. Scheving*.
 2. Skýrsla um Bessastada Skóla fyrir Skólaárið 1842—1843 af *Lector Theol. J. Jónsýni R. af Dbr.*
-

Videyar Klaustri,

Prentað á Kofnab Bessastada Skóla.

1 8 4 3.

Íslenskir málshættir, safnadir, úrvaldir og í staf:
rofsræð færdir af Dr. Scheving, adj.

S o r m á l i.

Þessi litli viðbætur er tándur saman

1) úr málshátta safni, sem eg á, og kallad er Adagiologicon Islandicum í 4. blada broti; fétt eg það, fyrir milligaungu Séra Arnórs Arnasonar á Bergstöðum, til láns hjá Tengdrafödur hans Séra Birni í Bólstaðahlid, og lét eg skrifa það upp; fylgdi því eingi formáli, er frá því stýrði, hvornig það væri undirfómið, og við fyrirspurn mína um það, var þess getið til, að það mundi vera málshátta safn Séra Þyólfis á Völlum, aukid af Jóni Arnasyni, Sólastóls Oeconomusi. Er það þá eptir þessu hid sama og nefnt er bls. 14 í formála hins prentada málshátta safns, og að því leiti það hefir verið aukid af ádurnefndum manni, á það að vera sömu tegundar og það, er Assessor B. Gröndal hefir átt og Serrá Amtmadur B. Thorsteinson hefir undir höndum haft, og úr hverju hann hefir bært nokkrum máls: háttum í orðskvida safn Prófasts Séra Gudmundar á Stadarstad, áður það væri prentad (sjá ádurnefndan formála bls. 17). Af því, sem nú er sagt, má sjá, að annad eins málshátta safn, og mitt er, hefir verið notad, þegar hid prentada orðskvida safn

var samid. Allt fyrir það hefi eg þó í mínu Adagiologico fundid ekki allfáa málshætti, hvorra vant er í hinu prentada, nema ef þeir hafa dulist þar fyrir mér, af því þeir byrji þar ódrúfist, en í mínu.

2) Ur nokkrum málsháttum á lausum blöðum, sem eg fékk ad láni hjá Séra Jóhanni Thómasssyni, þegar hann var hér í skóla; hafdi þeim safnad fadir hans, Thómas Stúdent á Nesgeirsá.

3) Ur tveimur málsháttum sönnum frá Séra P. Thorslacius á Saurbæ; var annad þeirra ófullt, og nádi, eptir því sem mig minnir, annadhvört fram í S, eða litid eitt lengra.

4) Ur Fornkvædis broti, sem Skólakennari Sv. Egilsen lédi mér, hafdi það verid skrifað upp úr skinnbók þeirri, sem Snorra Edda er á, og er skinnbókar þeirrar getid í Fornm. S. 11. B. form. blf. 8. Í því kvædi eru ýmsir málshættir.

5) Ur nokkrum málsháttum kvæðum sem eg á: a) úr kvædi Séra Bjarna Gísurarsonar med þessari fyrirsegn, „Samnæli nokkur fróðra manna“. Kvædid sjálf byrjar þannig: Móðurjardar málin blid, margir nádu forðum tíð, fróðir menn ad fegra best, o. s. frv. Í því eru 48 erindi. Þar fann eg nokkra málshætti, sem áður voru óteknir. b. úr orðskvída flasa, sem Prófastur Séra Gudmundur var áður búinn ad tina úr. Þar fann eg þó nokkra málshætti, sem ekki standa í hinu prentada orðskvída safni. c) úr mörgum gömlum dæmisögu = kvæðum med vidlögum, og er optast einhvörr málsháttur í vidlögoum. Svört hefundur Dæmisögu = kvæða þessara er, veit eg ekki, því það vantadi framan vid bófina, sem þau eru á, og fremstu blædin af því, sem til var, voru svo rotin og illa læsileg, ad eg gat med naumindum skrifað þau upp. 2. sömu bók eru

T a b l a

um það, hvornig hverjum af þeim, sem útskrifudust, tókst í því opiðvera lærðómssprófi þann 22ann 24da 26ta og 27da Maí 1843, í hverri lærðómssgrein útaf fyrir sig.

Nafn Lærifveinanna.	Latína.	Lat. still.	Grikska.	Danska.	Dansk. still.	Jól. still.	Ze- breska.	Utsk. N. T.	Trúar. lærd.	Veralds-arsaga.	Landa- skipfr.	Rúm- málefir.	Reikin- list.	Sönd- tala.
1. Píríkur R. Sivertsen.	ág.	dável	ág.	ág.	dável	vel	ág.	ág.	ág.	ág.	ág.	ág.	ág.	102
2. Jónas Guðmundsson.	ág.	dável	ág.	ág.	dável	vel	ág.	ág.	ág.	ág.	ág.	ág.	ág.	102
3. Sveinbjörn Guðmundsson.	dável	vel	dável	dável	dável	vel	ág.	ág.	ág.	famil.	dável	ág.	ág.	90
4. Jón Arnason.	dável	vel	dável	vel	vel	vel	*dável	ág.	dável	ág.	ág.	ág.	ág.	89
5. Þjarni Gunnarson	vel	dável	vel	vel	dável	vel	vel	dável	dável	vel	ág.	ág.	ág.	85
6. Sigbjörn Sigfússon.	vel	vel	vel	dável	vel	vel	dável	vel	dável	vel	dável	ág.	ág.	81
7. Arni Þóðvarsson.	vel	vel	vel	vel	vel	vel	dável	vel	vel	dável	vel	dável	ág.	77

1. Arhugagrein: Stjarnan (*) merkir, að Grikska hefir verið lesin stöðinn fyrir Hebreisku.

2. ———— Þveir af þeim sem í Majo 1842 útskrifudust frá Bessastaða skóla: Þrinjólfrur Snorrason og Haldér Svidríksson (sjá Skriflu mína fyrir Skólaárið 1841—1842) lögðu sig í haust ed var undir fyrsta Háskólans lærðómsspróf (Examen Artium) og feingu báðir Laudabilis; en þarabáuk lagði sig Gísli Jóhannesson, útskrifadur frá nefndum Skóla í Majo 1840 (sjá í Skriflu minni fyrir Skólaárið 1840—1841 fylgjandi Töflu B. e.) líka undir Háskólans fyrsta lærðómsspróf og fékk Laud illaudabilis, og þíkir mér ekki ólíklegt, að þessi líka hefði feingid Laud: ef hann hefði sigt, sama ár sem hann útskrifadist,

T a b l a

um það, hvornig þeim skólalærifoeinum, sem eptir urdu, tókst í því opinbera lærdómsprófi í Majo 1843 í hvörri lærdómsgrein útaf fyrir sig.

Nöfn Lærifveinanna	Latína.	Lat. stíl.	Gríska.	Danska.	Danþ. stíl.	Ísl. stíl.	Se- breska.	Urf. N. T.	Kristil. Trúarl.	Verald- lar saga.	Landa- þip. fr.	Rúm- máls-fr.	Söfud- tala.
Jón Jónsson.	dável	vel	ággjætl.	ággjætl.	vel	—	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	86
Björn Galdórsfon.	lagdist rúmfastur rétt áður enn yfirheyrslan byrjadi, enn var lengi sjúkur á undan.												
Gísli Brinjúlvsen.	varð sjúkur fyrir byrjun upplestrartímans, og fór sjúkur inn til móður sinnar í Reykjavík.												
Steindór Stephánsfon.	dável	sæmil.	ággjætl.	vel	vel	—	*ággjætl.	ággjætl.	dável	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	79
Gudmundur Bjarnafon.	vel	sæmil.	vel	—	vel	—	*—	dável	dável	dável	ággjætl.	varð sjúkur.	
Arni Gíslafon.	dável	vel	dável	dável	vel	—	vel	dável	dável	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	78
Jón Sigurdsfon.	dável.	vel	dável	dável	vel	—	ággjætl.	dável	dável	ággjætl.	ággjætl.	vel.	78
Laurus M. Johnfen.	vel	sæmil.	ággjætl.	dável	vel	—	dável	ággjætl.	dável	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	77
Sinnur Þorsteinsfon.	vel	vel	dável	vel	sæmil.	—	*vel	dável	dável	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	74
Oddur Hallgrímsfon.	dável	sæmil.	vel	dável	sæmil.	—	dável	dável	ággjætl.	dável	ággjætl.	ággjætl.	74
Magnús Gíslafon.	vel	vel	dável	dável	vel	—	dável	dável	vel	dável	ággjætl.	ággjætl.	74
Þórdur Þorgeímsfon.	sæmil.	sæmil.	ággjætl.	ággjætl.	vel	—	*ággjætl.	vel	vel	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	73
Bergur Galdórsfon.	vel	vel	dável	vel	vel	—	ággjætl.	dável	vel	vel	ággjætl.	ággjætl.	73
Oddur Sveinsfon.	vel	sæmil.	dável	vel	sæmil.	—	vel	dável	vel	dável	ággjætl.	dável	67
Þorvaldur Þodvarfon.	varð sjúkur fyrir enn yfirheyrslan byrjadi.												
Snorri Nordfjörð.	sæmil.	sæmil.	vel	vel	vel	—	sæmil.	dável	vel	vel	ággjætl.	dável	62
Jóhann Kn. Benidictfon.	var sjúkur fyrir og um upplestrartímann og fékk heimfararleifi.												
Eiríkur Jónsson.	dável	vel	ággjætl.	ággjætl.	vel	vel	ággjætl.	—	dável	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	82
Jónas Thorsteinsfon.	ággjætl.	vel	ággjætl.	ággjætl.	vel	vel	dável	—	dável	dável	ággjætl.	ággjætl.	81
Benidict Grøndal.	dável	vel	ággjætl.	ággjætl.	dável	vel	dável	—	dável	ággjætl.	ággjætl.	vel	80
Jón Audunn Bløndahl.	var leingi sjúkur um upplestrartímann af augnveiki og lagdist þof ei undir próf.												
Bogi Thorarensfon.	dável	sæmil.	ággjætl.	ággjætl.	vel	vel	vel	—	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	79
Benedict Kristjánsfon.	dável	vel	dável	dável	vel	vel	*dável	—	dável	ággjætl.	ággjætl.	dável	77
Magnús Thorlacius.	dável	vel	dável	dável	dável	vel	vel	—	vel	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	76
Björn Pétursfon.	vel	vel	dável	dável	vel	dável	dável	—	dável	dável	ággjætl.	ággjætl.	76
Páll Jónsson.	dável	sæmil.	dável	dável	vel	vel	dável	—	vel	ággjætl.	ággjætl.	ággjætl.	73
Gunnlaugur Guttormfon.	dável	vel	dável	dável	vel	vel	vel	—	vel	vel	ággjætl.	ággjætl.	73
Stephán Gudnafon.	vel	vel	dável	vel	vel	vel	*vel	—	vel	ággjætl.	ággjætl.	dável	71
Jón Snøbjárnsfon.	vel	vel	dável	dável	vel	vel	*vel	—	vel	dável	ággjætl.	dável	71
Gunnar Hallgrímsfon.	vel	sæmil.	dável	dável	vel	sæmil.	*dável	—	vel	dável	ággjætl.	vel	67
Magnús Grímsfon.	dável	sæmil.	dável	vel	vel	vel	—	—	vel	vel	ággjætl.	dável	64
Frídrík Bjarnafon.	vel	sæmil.	sæmil.	vel	sæmil.	vel	*vel	—	vel	sæmil.	ággjætl.	dável	60
Gudmundur Þinarfon.	sæmil.	sæmil.	laklegal	vel	sæmil.	vel	—	—	vel	vel	ággjætl.	ággjætl.	54

Atthugasgrein: Stjarnan (*) þýðir hér að Gríska hefir verið lesin í stöðinn fyrir Sebrestu.

noðkur fleiri kvæði, til að mynda Barnarós, það eru allmargir Salómóns Orðskvidir, úngdóminum til gagns. Bókina fékk eg hjá Séra Páli Erlends-
syni, Presti til Hofs og Miklabæjar þinga.

6) Ur fornsögum; en þar voru mér litlar leifar eptirskildar af þeim, er líku hafa safnad á undan mér.

7) Ur hinum fornu íslensku og noröku lögum. En ekki hefir sá, er málsháttum vill safna, þar um audugan gard að gressja.

Þú er stuttlega á það við, að hve miklu leiti málshátta viðbætur þessi er tindur saman úr því, sem aðrir hafa ritad eptir sig látid. En þess-
utan er tint, og það ekki svo lítid

8) Ur daglegu máli, einkum úr Þingeyarsýslu, mest úr Reykjadal og Aldadal, og þar næst úr því, sem heyrð hefi hér á Alptanesti, hvorttveggja til innan og utansveitar manna.

EKKI allfáa málshætti hefi eg tekið af þeim, sem standa í hinu prentada Orðskvida safni, ann-
aðhvort af því eg hefi heyrð þá ödruvísi, en þar stendur, eða þeir voru svo í þeim söfnum, sem eg hafði, eða þeir hafa berynilega verid aflagadir í söfnum þeim, sem hið prentada er gjört eptir. Medan íslenskt málshátta safn er haft í stafrofsrød (og í henni þarf það að vera, medan verid er að auká það smám saman, svo sljótlega verdi fundid, hvað áður er komid), verdur varla hjá því komist, að hafa sumá málshætti tvísvar eða þrísvar, af því þeir eru látnir byrja ýmsilega í ýmsum hærødum; þegar nú einn eða annar ekki finnur einhvørn máls-
hátt byrja, eins og hann hefir vanist, leidið hann audveldlega til að hugsa, að hann vanti í safnid, þó hann standi þar.

Þó það hafi verid vilji minn, að velja það, sem mér fannst einna nýtilegast, í málshátta vidr

bæti þenna, úr því sem eg hafði tínt saman, finn eg samt, að sumt af því, sem hér stendur, er heldur til magurt og hvørsdagslegt, þótt það beri á sér málsháttar svip, og að sumt má fremur heita máls-
háttarlegir talshættir, gamanyrði, heilræði, eða ann-
að því um líft. En af því ekki er svo audgert, að skilja mjög grómt hjó lafara frá enu þetra, án þess nokkud af því, sem nýtanda er, sópist burt áfamt því, sem vel mátti missa sig: Þá vildi eg heldur halda nokkru af því eptir, sem léttvægt er, en missa til muna af því, sem gagn er að,

Ad endingu vil eg geta þess, hvað nokkrar flammstafanir eiga að merkja. **P**, þýdir hjó prent-
ada Orðskvída safn; **S**, fornkvæðisbrot (sjá 4 hér
að framan); **S**, sammmæli fróðra manna (sjá 5 a);
D, dæmisögukvæði (sjá 5 c); **O**, orðskvídaflasi
(sjá 5 b).

A.

A fáu kann heimskur hóf (fátt kann h. h., p).
á grannvitrum grædir mángari mest.
á hyggni er þeim þors, sem hamingjan er fráhyverf.
á meðan einn er ónesndur, er hann óskendur.
á sínu feitist ei fódurpeningur.
á skammri stund skipast vedur í lopti,
ad esnum (sínu) er best ad búa.
ad flestu má eitthvad finna.
ad því spyr veturinn, hvad sumarid astar.
adgætni er eingi þrætni.
af ávertinum þekktist eifin.
af björum verda bikkjur ledurætnar.
af illum brunni kemur óhreiut vatn.
af illum jafnan ills er von,
af mér marga eg marga.
af mægru skal mat hafa.
af seinasta bifur kemur gjarna fyrsti pústur.
af (ad?) unnu verki er hægt ad hvílast.
af vondum lögum versna sídir.
af því læra börnin málid, o. s. fr. (því læra b. m., p).
af fylgir aldri.
aldrei (sjaldan?) bregdst fóstura barni.
aldrei dylst illskan til elli.
aldrei er bagi ad bandi.
aldrei er gaman ad illu,
aldrei er gott oflaunad, nema ít komi á móti (nema með illu, p).

aldrei er svo góður útigangur, að ei sé inni betra (aldrei var s. g., Þ).

aldrei er svo leiður að ljúga, að ekki verði ljúfur til að trúa.

aldrei er þýður óþjóða lýður.

aldrei kémur þadan gott út, hvar ítt er inni fyrir.

aldrei nær fá heilum eyri, er hálfan (alín) fyrirliður.

aldrei sýldi ítt auga gott sjá,

aldrei (aðrir; eingi) veit, hvar manni mætir.

aldrei veit, nær nóg er.

aldrei verður góður Erkebiskup af ofneytsumanni.

aldrei verður tóa trygd (sjá: sjaldan v. t. tr.)

aldrei þrífst málugur maður.

aldrei þíkir skafinu skömm að sér.

aldur stóðar ekki fyrir heimsku (a. st. ei heimskan).

alla sér Gud um síðir.

allar erum vér Adams dætur (effjurnar giptast vildu).

allir (fléstir, Þ) eru bændur til jóla.

allir eru vintir, medan vel gengur.

allir fara, þá feigðin kallar.

allir hafa eitthvört skap.

allir kettir eru svartir í myrkrunu.

allir lágu á líði sínu, nema eg, sagði hann Sérhliðinn.

allir látast ókvæntir í verinu (allir eru ógiptir í v., Þ).

allir skutu að Baldri.

allir spjá andnulausan.

allir svörudu eins og sjá.

allt ágæti á sér óvin.

allt er audkeypt hjá lífinu.

allt er betra, en berir aunglar.

allt er betra, en brígdum að vera.

allt er best að líkindum láta (verði, Þ).

allt er gott við þrúða (brúði, Þ) að skipta.

allt er gott það áeykur.

allt er soft hjá selveidi.

allt er fenn í sögu.

allt er til einhvørs.

L e s t r a r = t a b l a

þýrir Bessastada-skóla, skóla-árid 1842—1843.

Flúkkustundir.	Mánudagur.	Þriðjudagur.	Miðvikudagur.	Fimmtudagur.	Föstudagur.	Laugardagur.
f. m. 8—9.	Eb. Latina Sch. Nb. Grífa S. E.	Eb. Latina. Sch. Nb. isl. St. B. G.	Eb. Latina. Sch. Nb. D. St. B. G.	Eb. Latina. Sch. Nb. isl. St. B. G.	Eb. Latina. Sch. Nb. D. St. B. G.	Eb. Latina. Sch. Nb. Ehl. L. St. S. E.
f. m. 9—10.	Eb. Grífa S. E. Nb. Latina. Sch.	Eb. D. St. J. J. Nb. Ehl. L. St. Sch. Nhl. L. St. B. G.	Eb. og Nb. Beralbar = saga S. E.	Eb. og Nb. Beralbar = saga S. E.	Eb. og Nb. Beralbar = saga S. E.	Eb. og Nb. Beralbar = saga S. E.
f. m. 10—11.	Eb. Rúmmsfr. B. G. Nb. Erlard. J. J.	Eb. Grífa. S. E. Nb. Latina. Sch.	Eb. Grífa. S. E. Nb. Latina. Sch.	Eb. Grífa. S. E. Nb. Latina. Sch.	Eb. Grífa. S. E. Nb. Latina. Sch.	Eb. Grífa. S. E. Nb. Latina. Sch.
f. m. 11—12.	Eb. Erlard. J. J. Nb. Ehl. L. St. Sch. " Nhl. L. St. B. G.	Eb. Erlard. J. J. Nb. Grífa. S. E.	Eb. Erlard. J. J. Nb. Grífa. S. E.	Eb. Erlard. J. J. Nb. Grífa. S. E.	Eb. Erlard. J. J. Nb. Grífa. S. E.	Eb. Erlard. J. J. Nb. Grífa. S. E.
e. m. 2—3.	— " —	Eb. Efr. B. G. Nb. Erlard. J. J.	Eb. Rúmmsfr. B. G. Nb. Erlard. J. J.	Eb. Rúmmsfr. B. G. Nb. Erlard. J. J.	Eb. Rúmmsfr. B. G. Nb. Erlard. J. J.	Eb. Danfka. S. E. Nb. Erlard. J. J.
e. m. 3—4.	— " —	Eb. Urff. N. L. J. J. Nb. Danfka. B. G.	Eb. Hebreška. J. J. Nb. Rlist. B. G.	Eb. Urff. N. L. J. J. Nb. Danfka. B. G.	Eb. Urff. N. L. J. J. Nb. Efr. B. G.	Eb. Hebreška. J. J. Nb. Rlist. B. G.
e. m. 4—5.	— " —	Eb. L. St. Sch. Nb. Rlist. B. G.	— " —	Eb. D. St. J. J. og S. E. Nb. Ehl. L. St. Sch. " Nhl. L. St. B. G.	Eb. Lat. St. Sch. Nb. Rlist. B. G.	— " —

Þér þýrir utan kinnir *Lector* Hebrešk málfræði (*Hebraiske Grammaticalia*) þeim esslu í nedri þekk 2 tíma hverja vífu.

Stgr: J. J. þýdir *Lector* Jón Jónsson. Sch. Dr. Scheving. S. E. kennara Sveinb. Egilsson. D. G. kennara Björn Gunnlaugsson. L. St. þýdir: Latínkann sif. D. St. Danfkan sif. ísl. St. íslenskan sif. Efr. Landskipunarfræði (*Geographi*). Rlist. Ríkingsrlist. Rúmmsfr. Rúmmsfræði (*Geometri*). Erlard. lærdóm frifilegrar trúar. Urff. N. T. Urffirng Nya = testamentifins (*Exegese*). Eb. þýdir Efrifekk. Nb. Hebrifekk. Nb. Ehl. efr hluta, en Nhl. nedri hluta nedrabekfar.

allt er vel, sem vel stípast.

allt er það vænt, sem vel er grænt.

allt fæst fyrir peninginn.

allt heldur hundurinn herra sinn.

allt kostar nokkud.

allt skal fara saman karl og „kyl“, Sturl. 4 þ. 52. blf.
(hvar þó fleiri bækur hafa „kyl“, eins og Fms. 2, 138;
10, 302); Njál. Kap. 158, blf. 274, „þat mun vera
mafligast, at fari saman karl ok „kyl“.

allt sýnist feigum fært.

allt tekst, sem auðid skal verða.

allt (allt stundlegt, P) tekur enda um síðir, S.

allt vinnur sannleikurinn; það lýgur þú, segir peningurinn.

allt þykir elskunni dáfríðt.

alltjafnt vill kerling hafa eitthvad fyrir snúd sinn.

alltjafnt vita hundar, hvað þeir hafa etíð.

alltíð er augnþjón verkþjóna verður.

alltíð hrín eitthvad við hvört ker.

álnir hamla auðigum að flýa, D.

alvara fylgir hvörju gamni (aðrir: öllu (hvörju) gamni
fylgir nokkur alvara).

alvara og gaman eiga best (illa, P) saman.

annad er hausthugi, annad vorhugi (sfr. P, blf. 35).

annan (aðra, P) tíð ænnur smíð.

annars barn er sem úlf að frjá, S.

ást fæðir auðveipan.

athlæid er auðkendi hjá øðrum lýð.

auð er feigs væf (auðt er feigs forað, P; en, „allt er
feigs forað“, Fofniðmál 11.)

auðkendi er ólykt skolla.

auðkendi er asninn á eyrunum.

auðnæm er ódygd.

auður blendir ættum guma.

auður er heimamanns jefs.

auður er völdugra vinur.

augad gerir margan uppviðan.

aunt (íle) er einlífi.

aumur einatt hirtir, það andugur einflís virdir.

B.

Bágt er að krydda svo kvikinda kjótid, að ekki sé keimur af.

bágt er að troða tveimur stórum í einn sekk.

bágt er að vera beggja vinur og báðum trúir (en Þ hefir: „bljúgur skyldi beggja vinur“; og enn aptur: þögull skyldi b. v.)

bágt er blindum um sýn.

bágt er heimssfum um hyggindi.

bágt er náttúru að breyta, D.

báng (bál, Þ) er búskapur.

barn gefur barns svör.

ber að saana brunní.

berja skal barn til batnadar (ástar, Þ, sbr. Hkr. Bl. helga E. Kap. 120 og Fmsf. 4, 250).

betra er að beygja höfundid, en reka sig upp undir.

betra er að bíða góðs dags, en hreppa hann strax.

betra er að bíðja, en stela, O.

betra er að bíðja sér til gagns, en stela sér til ógagns (rángt í Þ, blf. 45).

betra er að bogna við ord, en bresta við högg.

betra er að breyta vel, en heita vel.

betra er að deya með sæmd, en lifa með ósæmd.

betra er að einhver njóti, en eingi.

betra er að gángast fyrir blíðu, en stríðu.

betra er að gefa óverdum, en brenna (nfl. það).

betra er að hafa á skafinu skamt.

betra er að feyra, en draga (nfl. vagninum).

betra er að leifa, en rifna.

betra er að líða, en stríða.

betra er að líða órétt, en gjöra.

betra er að mæta litlu ljúfu (góðu), en miklu illu.

betra er að sjá með sjálfs síns augum, en hafa annara sögusögn.

- betra er að styðja, eða steypa.
- betra er að taka gjörðarmann, en gjöra sig að dómará.
- betra er að taka hjá sjálfum sér, en øðrum.
- betra er að vera fátækur, en hvørs manns óvinur.
- betra er að vera með fjöndum, en fláum vinum.
- betra er að vera ófvæntur (ógiptur, Þ), en illa fvæntur.
- betra er að vera øfundadur, en aumkvadur (betra er að øfundast, en aumkvast af mörgun, Þ).
- betra er að vinna sér til matar, en bidja.
- betra er að þegja, en bidja aðra launúngar.
- betra er barmspará, en botnstað.
- betra er berfættum, en brókarlausum að vera.
- betra er blátt, en effi.
- betra er broddsvidid, en brendt.
- betra er dýrt að kaupa, en til dauðs að svelta.
- betra er gott hjarta, en hvatt sverð.
- betra er hjá sjálfum sér að taka, en bróður sinn bidja.
- betra er hogg elskarans, en kosfalskarans.
- betra er ítt, en effi þar.
- betra er kál í foti með kyrd og ró, en feitur bitur af floti úr sjanda fló.
- betra er lán (betri er luffa, Þ), en laung bein.
- betra er matsveinn njóti, en eingi.
- betra er nokkud, en effi.
- betra er feint í góðu, en snemma í vondu.
- betra er tvísvar mælt, en einustinni villt farid.
- betra er upphlaup í lófa, en snara um háls.
- betra er þagad, en þarflaust sagad (þ. e. sagt; sama sem; betri er þagn, en þarflaus ræða).
- betri er ávörtur, en ára fjöld (sfr. Þ).
- betri er bardagi vinar, en blíða óvinar.
- betri er einn innan míra, en tveir utan þyra (øðru: vísi Þ).
- betri er einn sparadur, en hundrad til óþarfa eyddir.
- betri er hálfur hleifur, en effi.
- betri er heill, en hundrad marka.

betri er lítill sæmd, en mikil skómm.

betri er lítill treiningur, en mikill forstingur (Þdrúvísi Þ).

betri er lítills veþsa von, en mikillar skridu (Þdrúvísi Þ,
bls. 52).

betri er rángeygdur, en blindur.

betri er sjáandi hyggni, en hamingja blind.

betri er sígandi ardur, en snúandi (Páls bps. S., bls. 210.

betri er skadi, en illur ábati.

betri er sú eif, sem bognar, en hín, sem brestur.

betri er vopdaeldur í bæ, en illur vani.

betri er þunnur bjór, en þur botn, O.

betri eru bid, en bráðleg ráð.

betst er að hætta hverjum leik, þá hæfst gengur.

betst er það fjöt, sem betri er næst.

betur má guðs fraptur, en fjölmargra fjaptur.

betur mega (ráða) tveir, en einn.

betur skartar fullur kvídur, en fagur fyrtil.

betur unni fugl í hreidri sínu, en í gylltu bíri.

beygdu krófinn, meðan járnid er heitt.

bíðendur eigu byr, en bráðir andróða, S. Alex. mikl. 10 Kap.

bíðlund sigrar bræði.

bil á milli herra.

bítur á beittan aungul.

bléd svo kállegginn, að grói annað sinn.

blíð orð hepta reidi.

blind er eigin elska,

blind eru feigs manns fœr.

blindt er elsku augað.

blindt er í annars hrjóft að geta.

bodskap get eg borid, en andsvörum ekki ráðid (Skr. Þ
bls. 56).

bónkjálkar brotna síft (eru ei brotnir, Þ).

bót liggur til alls (sjá: bxtur).

bráða þörf er mest að meta.

bráðandi gáfa fær þökk, en bíðandi óþökk.

bráðfengi vara sjaldan lengi.

- bráðfengur (stuttur, Þ) er brullaup's frami, F.
 bráðged er bernskan (barns lund), Fmsf. 6, 220.
 bráðged verða úngmenni, Fmsf. 6, 195.
 bráðri bön hæfir óbrátt svar.
 bráður andi birtir annars brjófst.
 braud er barna matur.
 bregðst sín manni ætlan opt (sama sem: margt fer ódrúvísi en ætlad er).
 bregdur — at þeim, er á lopt heldur, F.
 bregdur hönd á venju, Sættal. Sn. 26 (sjá: sí's er h. á. v.)
 brek hafi sá, er beidist (sjá: sá hæfir brek, sem b.)
 breunna skal til batnadar.
 brigdul er kvenna ást, S.
 brigdult er lán, sem brothætt gler.
 brímar fyrir Þarða.
 brunngangul fata kemur opt brotin heim.
 brögð eru að, þá barnid finnur.
 bú er betra, en bön, þó lítid sé, Sávam. 36. 37. (bú er betra, þó lítid sé, Þ, eins og í Sávam.)
 búu verður, sem í (á) bæ er tídt.
 býsna skulu fátæmum mata (sfr. Þ, blf. 55 og Fmsf. 5, 260).
 býsna skal, að betra verði, Fmsf. 10, 261 (býsna skal til batnadar, Fmsf. 5, 199).
 bædi verður að nýta létt og gott.
 bær svo eitt hús, að þú spillir ei øðru.
 bætur liggja til alls (sjá: bót).

D.

- Dávar eru djarfyrðtir (opt er dárinn djarfnektur, Þ).
 daudar eru dauðs manns sakir, (ódrúvísi Þ).
 daudinn er þeim fær, sem hamingjan er móðbar (ódrúvísi Þ).
 dauðir eru dáins (dauðs manns) vinir, (ódrúvísi Þ).
 dóttir fer gjarna í móðurserk (sfr. Þ, blf. 61).
 dram b vill láta drottna sér.
 dregur sjór til sín.

dreymir soín um dras, og kerlingu um sinn krókstaf.

drjúgír verða mér dublararnir, sagði okurkarlium.

dropinn holar hardar stein.

drýgst er það, sem Drottinn gefur.

dugandi komu kaupir eingi ofdyrt.

dugir, meðan (þegar) á tánum tollir.

dyggva þjóuustu launa fáir, sem verðt er (södrvísi Þ).

dælla er að draga, ef hálfst hlóstir, Sóstbr. s. meiri, kap.

17 (— ef að hálfu hleypur, Þ).

dælt er á dauðan að ljúga.

E.

Ef eigum járn í eldi þrenn, eitthvört þeirra þrenn (þ. e. þrennur. Aldrir: ef þrjú járn eru í eldi þrenn, eitthvert þeirra þrenn).

ef ekki er vísirinn, þá er ekki berid.

efnalaus orkar eingu, þó vildi.

eg á hvorki fríða komu, né feitt kjöt í rót.

eg er mikilvirkur í skorponum, sagði Svíldrækur.

eg hefi nóg úr þeim belg bakad.

eg sagði um sád, en þú svaradír um villibrád.

eg virði að vettugi, hvað hundurinn gjörir, ef hann bitur mig ei.

eigi leynd augu, ef ann kona manni, Gunnl. Ormst. kap. 11, bls. 142.

eigin elska (nfl. er) annars hatur.

eigingjarni hvílir efst á bró, en ástin leggst til fótá.

eigingjarn er öllum óskildur.

eigingjarn finnur hvörgi frændur.

ein er ugla á kvísti.

ein nadra heldur annari í þessjum.

einhvörtíma kemur sá dagur, að kyrín þarf hala síns við.

einn bíti gjörir annan lestatan (sbr. Þ).

einn etur þetta, annað hitt, með því móti vinnst alle upp.

einn glópur kann meira að spyrja, en tíu vitir sái úr leyft.

einn kvædur allra þurftar, S.

- einn plægir, annar fær (þ. e. sáir), þridji veit ei hvær þad fær (Ibr. P, blf. 85).
- einn rángfengiun eyðir tíu réttfengnum.
- einnig verður að afla þess, sem illa skal eyðast.
- eins og ábótinn, dansa múnkarnir.
- eins og hinn gamli krabbi skridur fyrir, skridur hinn úngi á eftir.
- eins og þú heilsar öðrum, ávarpa aðrir þig.
- eitt barn er sem ekki neitt, tvö sem tíu.
- eitt blíðyrði heptir mörög stríðyrði.
- eitt er að gjöra orð af sér, annað að vera mestur.
- eitt hár burtu gjörir annað bert.
- eitthvad mistekst, þá margt er haft í takinu.
- eitthvad verður úr vöndu að ráða.
- effert óhóf kann lengi að standast.
- effi á eyru að tutla, ef selinn má skutla (effi á skutla, ef eyrun má tutla, P).
- effi á saman á garða gamall saundur og lamb.
- effi á saundurinn samrekstur við selinn.
- effi batnar Birni enn banafrínglu verkurinn.
- effi deyr hestur, þá hundur vill.
- effi dugir ófreistad, Njáls S. Kap. 5, blf. 8.
- effi er að eins í sögru fengur, S. (öðruvísi P).
- effi er að fresta því, sem fram á að gánga.
- effi er að launa það, sem effi er gjört.
- effi er allt, sem augun dæma.
- effi er ást sú andslitin, sem úngir bundu.
- effi er bani. Þó bróðir sé (effi er banamanns nafu P).
- effi er daufum kvæði að kvæða.
- effi er sjandinn ídjulaus.
- effi er fyrir gömlum að glæpast.
- effi er gæfan grandalaus (grandlaus á stundum, P).
- effi er hægt að sjá lengra, en til tannanna.
- effi er hægt gamlan að ginna.
- effi er hægt við svikum að sjá.
- effi er kaupandi, nema seljandi sé.

- ekki er kröfur að koma í Gardshorn.
 ekki er látasemi lánggæð, D.
 ekki er lengi um að sfipta.
 ekki er lómboðum ráð, að reisa deilu við úlfum.
 ekki er manniun lengi að bera að stúlkunni.
 ekki er margt um mæta lídíd.
 ekki er mark að draumum (Sturl. 6, 217).
 ekki er matarsurða í síkjunnf.
 ekki er mér ami að myrkrinu, sagði þjófurinn.
 ekki er ofmiklid unnid fyrir hreinkvendid.
 ekki er ráð að drekkast á við ftenkjarann.
 ekki er reidi réttyrði.
 ekki er sá betri, sem felur, en hinn, sem stelur.
 ekki er sá gláður, sem annan þreyr.
 ekki er sá heill, sem í augonum er veikur, Sostbr. S. meiti,
 Kap. 18.
 ekki er selur sjúkra sæða.
 ekki er sjúkum söl að bjóða.
 ekki er sú mús betri, sem lædist, en hin, sem stekkur.
 ekki er til tekid, nema þurfi.
 ekki er úti öll nóttin (sagdi draugurinn, hafði ei sofid nema
 hálfu), sbr. P, bls. 70.
 ekki er vakurt, sagði hann Watt.
 ekki er verdt að klóra, þar sem ekki klæar, (sjá: ekki skal
 klóra, o. s. fr.)
 ekki er verdt að slá hundinn með ostinum.
 ekki er víst, hvar óslytju ör geigar, Skr. 3, 388, sbr.
 Smf. 7, 262: Fornald. 2, 358.
 ekki er það allt betst, sem barninu þykir.
 ekki er þar hægt að stela, sem þjófur er húsbóndi.
 ekki er þorstinn vatnsvandur.
 ekki er þrúfættum að trúu, D.
 ekki er ætíð aðfángadags kvöld.
 ekki er öllum auðid haldsins, sem auðid er sjárins.
 ekki er öllum (konum, bátir P, vinum, D inni) eins
 að trúu.

- ekki eru allar sóttir Gudi að fenna.
 ekki eru börn rofknir menn.
 ekki eru allir helgir, sem kirkjur sækja, S.
 ekki eru allir sjúkir, sem hátt stynja, S.
 ekki eru fullir menn fastandi.
 ekki eru ófáttir lengi til að vilja.
 ekki eru það menn mýsna.
 ekki eru öll orð á vetur setjandi.
 ekki er eg þann, sem lifandi gengur.
 ekki fara þeir ætíð saman, snauður og bláður.
 ekki fer allt eptir aldrinum.
 ekki fer allt, sem ætlað er (söðruvísi þ).
 ekki flytur hvör dagur með sér sædu sína.
 ekki fór þá svo, er vel vildi.
 ekki fylgir allt fénu (adr., sjánum).
 ekki gefur á allt að fjósa.
 ekki gelta svo margir hundar að mér, að eg láta ei alla senn
 í burtu barda, S. Starf. gamla.
 ekki hentur sjúkum söl að bjóða (sjá: ekki er sjúkum o. s. fr.)
 ekki jafnan ást af mágum, né fylgi af frændum kemur.
 ekki kemur ófeigum í hel, Sms. 8, 117.
 ekki liggur í audu (annars, O) rúmi.
 ekki lætur að öldrunum.
 ekki má eldsþurfi amast við reyf.
 ekki má feigum forða, Sms. 6. 417: 8, 117: Gard.
 Sólmv. Kap. 35.
 ekki má ílt varast, nema viti, Gulap. Lög yngri bls. 174.
 ekki má ofbjóða viljugum verkamanni, (hinn lati ætlar sér
 af sjálfur).
 ekki má ofeigum bella, Isl. S. 1, 335.
 ekki má flöpum (adr., óflöpum) renna, Gard. Sólmv.
 Kap. 35.
 ekki má við margnum, Sms. 2, 10: 11, 278.
 ekki má við óflöpum vinna, Vatnsd. bls. 74.
 ekki má vita, að hvörju barni gagn verður, (sjá: ekki
 veit, að hvörju, o. s. fr.)

- ekki má þann kessja, sem gud vill hefja, Þáttur Hem.
 Nsláksf. Kap. 7.
- ekki náði fötturinn misfinni.
- ekki sigla allir sama byr.
- ekki skal bæði seint og illa.
- ekki skal einn eidur alla verða (varða, Þ, bls. 75) Njál.
 Kap. 13, eigi skal, o. s. fr.; eigi verður einn eidur
 alla, Bjarn. StidælaK. og Smf. 4, 375. mismgr.
 5, sbr. Smf. 12, 91.
- ekki skal hella út skólpínu, meðan hid hreina vatn er
 öfengid.
- ekki skal klóra nema klæi (sjá: ekki er verðt að kl.)
- ekki skal kvíða ókomnum degi (ókomnu dægri, Þ, bls. 77).
- ekki skal skáld erta.
- ekki tjáir að deila við dótturarn.
- ekki tjáir að sofa til sjafara.
- ekki tjáir að syrgja drengi dauða.
- ekki tjáir (adr., dugir) ófrestad.
- ekki vantar vini, þá vel gengur.
- ekki veit, að hvörju barni gagn verður, S. Keisar. og
 Njar. (sjá: ekki má vita, o. s. fr.
- ekki veit, fyrri en reynir.
- ekki veit, hvað í lánni (adr., lönni) liggur.
- ekki veit, hvar sæls manns efni situr.
- ekki veit, hverir manni eru trúir, ef foreldrarnir bresta
 (kannste: bregdash). O. Trygg. Skálh. 2, Þ: bls. 85.
- ekki veit ljóst, hverjum líta skal.
- ekki verða allar ferdir til fjár.
- ekki verður allt í einu,
- ekki verður um tóu tælt.
- ekki verður við öllu séð.
- ekki verður það allt að regni, sem ræftr í lopti, Isl. S.
 1, 322.
- ekki vægir vargurinn.
- ekki þarf að kenna selnum að synda.
- ekki þarf að kerra, fyrir en komid er á bak.

- ekki þarf að feyra þann sporum, sem fullu fleiði fer.
 ekki þarf høgum manni ráð að fenna.
 ekki þarf lengra að jafna en til Kollants.
 ellin fellir flesta list.
 elskadu strákin, en bið guð, hann eingu launi.
 engan slá stóryrðin í hel.
 engi deyri, þó dýrt kaupi.
 engi drekkur þurran sjó.
 engi er (fæðist, S.) algjörður.
 engi er betri af annars falli.
 engi er bróðir í annars neyð.
 engi er einna hvatastur, Fornald. S. 1, 162, úr Sofnis-
 mál. 17; Hávam. 64.
 engi er hærri, þó hann hreyfi sér.
 engi er í senn úngur og gamall.
 engi er sá leppalúði, að ekki vilji fá sér brúði.
 engi er svo aumur, að ekki geti illa gjört.
 engi er svo góður, að galli né fylgi, Hávam. 135.
 engi er svo góður, að gisti hann ei mæða (að ei gangi á
 móti, Þ, bls. 90).
 engi er svo heimskur, að eigi megi af læra.
 engi er svo illur, að einugi dugi, Hávam. 135.
 engi feigð um flýr, Hávam.
 engi gefur af eintómis viljanum.
 engi gefur af engu, O.
 engi getur sonar idgjöld, nema sjálfur ali, Sonartorrek 16.
 engi getur þann nid, er ødrum sé í bróður stad, nema
 sjálfur ali, Sonartorr. 16.
 engi hefir á spurninnt.
 engi hefir verr en hann bakar sér.
 engi hlýtur það ødrum er hugað.
 engi hnekkir á annars fæti.
 engi herra fleygir sér, en fíðrið ber.
 engi kann að kjósa orð úr annars hálsi.
 engi kann að ætla annan betri, en hann er sjálfur.
 engi kann ødrum mat að kjósa.

- engi kaupir ellina (alleina, P, bls. 92) med aungou.
- engi kaupragur kringir særmeri.
- engi kveður betur, en kann (P á raungum stad, bls. 93).
- engi lifir, svo öllum lífi (sumir: engi gerir, svo öllum lífi, og ekki gud í himnaríki).
- engi lifir það aptur á bak, sem hann hefir lifað áfram (æðruvísti P, bls. 92).
- engi má allt, það hann lystir.
- engi má komast yfir (adr., fyrir) sitt skapadægur, Vatnsd.
- engi mætti sá mikill þykjast, er hann þvere ei seinna, en hann ver.
- engi vædur audnu sinni sjálfur.
- engi vædur sættum sjálfur, Sólarljóð 8.
- engi sér við öllu, S.
- engi skapar sig sjálfur, Grettisf.
- engi smíðar með engu.
- engi tekur (þ. e. kemst) svo yfir vöð, að ei vöðni (Vidurtaf Gudm. biskups og Þóris erkibiskups, 14da erindi)
- engi tekur það ekki er til.
- engi tyggur tannlaus.
- engi veit, á hværrri stundu gæfan gefst.
- engi veit að morgni dags, hvar að kvældi gíftir.
- engi veit, hvar æðrum (adr., manni) mætir.
- engi verður sá fleginn, sem húsbóndans skipan gjörir.
- engi vinnur allt í fenn.
- engi þykist ofvel mettur, utan fylgi tóbaksréttur.
- engi æfundar þann, sem effert hefir.
- engum dregur allítid.
- eptir daglátum dreymir mann.
- eptir dauda (leynda, P) list lifir ólist.
- eptir mikinn gróðamann kemur gjarna mikill svallari.
- eptir mörðu rennur refur, D.
- eptir opna hönd fylgir tilbyrgt eyra.
- eptir sem ábótinn kveður, dansa múnkarnir (sjá: eins og ábótinn o. s. fr.).

eptir vinnunni eru launin.

eptir vondt vedur verður gott hálfu betra.

era héra at borgnara, þó hænna beri skjöld, *Smsf.* 7. 116.

eykst stærð (þ. e. dramb), sem álnir fjølga.

F.

Fádu fyrst og fládu síðan (fá þú f. og flá s., *P*, bls. 104).

fagnar hvör, þá fengid er.

fáir eru frændur hins suanda.

fáir eru vinir hins volada (fáa á voladur vini, *P*).

fáir gjöra bæði skjótt og vel.

fáir hafa sín eyru á annara hœfði.

fáir kvæddu mig svo forðum.

fáir neita fyrstu bön.

fáir styrkna (verda sterkir, *P*) af steintaki.

fáir verða frídari, þó þeir frýni sig.

fals og fláttskapur fella sinn eigin herra.

falskur vottur fellir sig og adra.

fanta knísur er fyrstur í smjör (fat, *P*). síð: sólan.

fánýt eru fátæks plögg.

fánýt er það segrindi, sem eingi hefir gagn af.

fár er að búa fólkskum nærri, *D*.

fár er gamall hardur, ef hann er í bernsku blautur (s. s. blaudur), *Fornald.* 1, 160—1, eptir *Sofnism.* 6.

fár er hvatur, er hrætast (hræraft, s. s. hrørna) tekur, ef hann er í bernsku til blaudur, *Sofnism.* 6: *Smsf.* 8, 409.

fár er oflofadur, fleiri um of lastadir.

fár er sem fadir, eingi sem módir.

fár er sér fullnógur.

fár er svo með haugi borinn, að ei sé nokkud áfátt.

fár hernuminn er frekur til víðs.

fár minnist etins matar eða slitinna klæða.

fara verður, þá feigðin kallar. (síð: fer hvör, o. s. fr.

farsælt er frómyndid.

- fáfs er fróðum vant, *Sávam.*
 fátt er betur látid, en efni eru til, *Bandam. S., blf. 2.*
 fátt er ramara, en fornessjan.
 fátt er flæpum ríðara, *Vatnsd.*
 fátt er spárra en hugurinn.
 fátt er svo vesælt, að ekki eigi sér vesælla.
 fátækir verða frestskuldum segnir.
 fátæks manns læti hefir mörög ólæti.
 fátækur má snemma fara að hátta.
 fátækur finnur sjaldan frændur flylda (*Sbr., fáir eru frændur hins snauda*).
 fellur fótlaus bykli.
 fer hvær, þá feigðin kallar (*Sjá: fara verður, o. s. fr.*)
 firra er lán fjöri.
 fíkur tekur beitu en aungull físk.
 fitan vill fljóta ofan á.
 fjöld er það er tregar fýra, *Sávam.*
 fjörður skyldi milli frænda og vík á milli vana (*vík sk. á milli vana og fjörður m. fr., Þ*).
 flas er falli næst.
 fleira er gott, en forrök drós.
 fleira er matur, en feitt kjöt.
 fleira er matur, en flekki framt, *O.*
 fleira veldur mér, en vammir einar.
 fleiri eru góðir veididagar, en vedurdagar.
 flest eru firn, þeim fátt hafa séð.
 flest fornæli finna sér hæli.
 flest feumjmid stendur (*standa, Þ*) til bóta (*umbótar, Þ*),
En. Edd. blf. 236.
 flest kemur upp, þá hjúin deila.
 flest má svaungum bjóða.
 flest telur rauparinn ser til gildis.
 flest verður fróðum að kvæði.
 flest verður nýtnum að notum.
 flest vill auns sé ama.
 flestum er sún læging leid.

flustum þykir síu lækning leid.

fljótt misstist höfðingja hylli.

flótti er falli næst, (Fins. 8, 117, í flóttu er fall verft).

flvigur fiskaþaga, fer hvalsaga.

flhtur upp, þó fari í kaf;

fólans knífur er fyrstur í smjör (fjá: fanta kn.)

fóli skal á foræði hleyppa (Þ, fíflinu skal yfir (leð: á) for;
adid vísa, en afglapa á fía).

fólið gefur skip, en liggur sjálfur í landi.

forlögnum fresta má, en fyrir þau kemst þó eingi.

fornarar skammar skal fyrst hefna.

forjálum dugir fyrirvarinn.

forudin sjáft best víð Orkn. 6. blf. 248.

fram skal gánga vantalið fé, en aptur oftalið, Orðar X.

B., kap. 1.

framsýni er flast betri.

fræfi er feitum frásum þekfara, D.

fráráð og tilráð færa manni í óráð (fráráð og tilráð eru ólík, Þ).

fræstskuldum ei fagna skal (sbr., fátækir verða o. i. fr.)

frídt er að búa á fögnum vág, en betra samt á hjargvænum flad.

fróður er hvær fregnyis.

frændskapur er hinn deigi le, F.

frændur eru frændum verftir, kvad refur, sá móraudan
hund (sbr. Þ blf. 113).

frændur eru veftum verftir.

full er hvær félans.

fús er hvær til fjáring, Mús S, kap. 18.

fús er hönd á venju, Orðal. Kap. 78 í vísu Gunnars (fjá:
bregdur hönd á v.)

fylki skal til frægðar hafa, F.

fyrir þýfi að sverja er þjófa verja.

fyrnist, þá fengid er.

fyr er kofid, en valid fé.

fyrri er grís, en gamalt svín.

forri er kofur, en fjör.

fyrri er nokkud, en nóg fé.

fyrri er vondur, en verkur sé.
 fyrri er vænt, en valid sé.
 fyrri verður upp að ala, en viti, hvört gagn af verður.
 fyrst eg má, sem eg vil, þá gjeri eg, sem eg er til.
 fyrst er fólið í skál.
 fyrst er vísirinn, svo er berid.
 fyrst eru ærslin til óranna.
 fyrst skal hús hjónum fá.
 fyrst var illur, síðan verri.
 fæddu mig í ár, eg fæði þig að ári.
 fækkar nú um feugsama drætti.
 færi allt eptir verti, þá næði þyrin héraðnum.
 fæst ord hafa minnsta ábyrgd.
 fæstir kunna sinn brest að dæma.
 færum ofs hægt, nú er húsbóndinn fjær, sagði Sveifull.

G.

Gagnstigar verða opt glapstigar.
 gall er ekki gómsætt.
 gamall kottur lepur og svo mjólk.
 gamall lifir, meðan Guð vill.
 gaman er opt að gíffjum hendu.
 gaman þykir rúmlötum að góna í morgunljóra.
 gamlan er seint að snotra.
 gamlar syndir gráta nýjum tárnum.
 gamlir eru ellstir.
 gaungumenn opt á gætum villast.
 gefdu ekki svo gaungumanni, að þú gángir sjálfur á tréfétti.
 gefirdu stráknun eina spönn, þá tekur hann eina alin.
 gefur Guð í gerðar spyrdur (gefst í g. sp.)
 geispult verður, kvad gridka.
 gefk maður um gard, og gat þess ei.
 geym vel, það ei glatast skal.
 gildra er refi gestahús (refi er gildra gestah., Þ).
 ginnist fóli á glysmálum.

gjafafé er fengur vfr, **G.**

gjalda skal hrátt fyrir illa söðid.

gjálfrar brim á báruþveri.

gjöf skal gjaldast, ef vinátta á að haldaft.

gjöld eru glæpa fylgjur.

gjördu neðan við, gott er upp frá.

gjördu þig ekki góðan, þó annar finnist lafari.

gladur er sá (sem, bæt. Þ inni) gróða hreppir.

gledst hvær við velkvedin ord.

gleymdur er, sá úti gístir.

glíf flulu gjöld gjöfum, **Hávam.** 47.

glöggt er auga á annars lýti (sumir bæta við: óglöggt á sín eigin).

gnóg var þar gull, er ambáttir báru.

góð er bætandi hönd, ill er spillandi túnga.

góð kvedja fær góð andsvör.

góð sumra ginna stundum.

góð væri hjúin, ef ekki væri maturinn, sagði kerlingin.

godia hefna ei alls þegar, **Njáls.** kap. 89.

góðum fylgja gæðin flest.

góður lás gjörir hjúin sátt.

gott er að eiga margan ljúfan, ef litlu er að skipta.

gott er að finna glatadan hlut.

gott er að geyma sitt.

gott er hafa bót í þingi.

gott er að hafa mikinn mat og marga helgidaga.

gott er að hlýða góðu ráði.

gott er að telja peninga úr þingi annars.

gott er allt, sem að vilja gengur.

gott er byggvum að duga.

gott er efnid, ef góðar hendur umfjatla.

gott er góðs að njóta, **Kjalnes.** **S.**, kap. 4.

gott er góðu að una.

gott er góðu að hrósa.

gott er góðum að þjóna, **S. Þær.** fagra, kap. 37.

gott er Gudi að treyfa.

gott er heilum vagni heim að aka, *Ægils S. Skallagr.*,
kap. 38: *Fms.* 8, 186.

gott er hvað afhleypur.

gott er með vinum í velgengni að búa.

gott er um öruggt að búa, *Elisar S.*, kap. 6.

gott er vammalausum að vera, *Sólarl.* 30.

gott er við góðan vin að búa.

gott hæfir góðum.

gott kemur ekki óvart.

gott kemur frá góðum.

gott sprettur af góðri rót.

greiðfær er glötunar leidir.

greiði kemur greiða á mót.

grenja mundi grís, ef gölturinn væri drepinn, *S. Þórd. Svæd.*

grimmur hundur fær opt gatad (rifið) skinn.

grimmur úlfur illur hildir.

grær gángandi fótur, sveltur sitjandi kráka, (*P* fleppir
hinu síðara).

gud á allar eigur.

gud gefur kú, en ekki nidurband.

gud láti gott á vita, nú kysast þeir, sem ígær klipust.

gud ræður gjöfunum.

gud veit, hvörjum guðshöfð er að gefa (*P*, ekki veit,
hvörjum o. s. fr.)

guðs eru gjafirnar.

gæða skal það ei er gott, *O*.

gætinn munnur getur sér lof.

göfgast hver af gengi, *S.* (s. s., ver hver af g.)

gömul synd getur ný lýti.

II.

Þáðkjaptur hefir hvaðan kníf, en tóman kvid.

þafa skal barn það er brekar, *Vilfina S.* kap. 39; látum
barn þafa það er brekar, sama *S.* kap. 68.

þafa skal ráð, þó heimskur kenni (sbr. *P*).

þafi já gagn, er gud vill.

hálf (þ. e. hálf) er öld hver, *Sávam.* 53 (geta *Mafls:*
hal ber öld hver)

hálfíed er, þó um sinn sjái, (*ædrúvífi Þ*).

hálfíogd er saga, ef einn segir, *Grettis S.* kap. 48.

hálfverki er ei hælundi (*hrósandi*).

hamingjau hittir, þann hún vill.

hamra skal járn, medan heitt er.

handbær er kylfa, ef hund skal slá.

hann átti sér börn og buru, gróf sér rætur og muru.

harmur er að mæta heimskum þegn á vegi.

hart á móti hördu, sagði *Skraumi*, þá hann sleit móti
fruggu (*seinni hlutanum sleppir Þ*, bls. 140.)

hart (bágt, *Þ*) er að berja höfðinu við steininn.

hart tumber sá hátt sér tyllir.

hátt fall stát vill.

hefir hver til síns ágætis nokkud, *Ljál.* kap. 78 (*hafa*
verdur hver o. s. fr., *Þ*).

hefir sá er hättir.

heidra verður bófann, medan herra nafn ber.

heidur breytir háttum guma.

heima er haninn rífastur (*heima er hana rífid mest, Þ*.)

heima er hvörjum hollast.

heima skal hvíld nema, *Alvisn.* 1 (*adrir: heima er best*
að hvílast, sbr. *Peder Lolle*, bls. 186).

heimskt orð koma úr heimskum belg.

heimskíngjarnir heyra margt, en herma skakt.

heimskir láta á hræsni ginnast.

heimskir verða heitum fegnir.

heimskum er (hentar) þegn betst.

heimskur er hugmestur.

heimskur gefur greidan (*fljóran*) úrskurd.

heimskur greidir orð, en grædir hæg.

heimskur (*heimskan, Þ*) lofar sér líft (*sjá: hvað lofar*).

heimskur veit ei síns maga mál, sbr. *Sávam.* 21.

heitum verður heimskur feginn, *S. Þorst. Stángaþ.*
(rángt í *Þ*, bls. 143), sjá: heimskir verða.

hér (opt, P) mætist kránkt (kaldt, P) vedur og kollhetta.
 hér vedur allt saman, kálfar og úlfar, Fms. 8, 243.
 herrar hafa fjarlægja frændur nálæga.
 hinn hrausti veit ei, hvað hinn sjúki líður.
 hinn sadði veit ei, hvað hinn svángi líður.
 hirður er sá, er himnagud hlífir.
 hitting er góð með hófi stýrd.
 hitinn kefur kæluna.
 hjásögull er vændur lýgi, þó hann segi satt, D.
 hlátur og grátur eru samstrepptu (þ. e. í sömu streppu).
 hlutgjarn fer með annars sök, S.
 hófleysa er falls furða (þ. e. fyrirbodi).
 hól gleður (hólid á við, P) heimskan.
 holl er bætandi hönd, O.
 hollari er húsbruni, en hvalreki á fyrsta ári.
 hollt (dælt, P) er heima hvað.
 hollur er eg húsbónda mínum, þó eg sprengi mig ekki,
 sagði Verkhjósfur.
 hroki ver, þá hækkar í þýngju.
 hryggt hjarta gjörir söla finn.
 hræddur er sá, sem ekki þorir að stjálfa.
 huggar hálfur draumur.
 hugvit er hverju láni betra, D.
 hund lát hunáng geyma.
 húngur er sverð í hraustum kvíði, (södruvísi, P, bls. 157).
 húngur refs og hírdis svefn svífur saud frá lífi.
 hvað bíður sinnar stundar, Njál. Kap. 50.
 hvað er þeim að reidast, sem eingi rækir, hvört rass eða
 hóstud snýr upp á?
 hvað lofar sér líft (já: heimskur l. s. l.)
 hvað rekur annað, elska og hatur.
 hvað skal snaudur fyrir gefa?
 hvað skal þeim með boga, sem ekki kann upp að toga?
 hvað skal þeim spégill, sem lætur kámid stjra fyr?
 hvað skulu hrosshófar á hörpustrengjum?
 hvað skulu þau augu, sem ekki sér með?

hverf er holds mátti, D.

hver dregur dóm af sínum sešumant (legumant).

hver ekki vill, þegar hann má, hann skal ekki, þegar hann vill.

hver háskann elskar, ferst í honum.

hver hefir sinna sonda nokkud, þá hann hefir ullina.

hver hundur er frakkastur fyrir sínum dýrum.

hver kært vill hafa, sá skal ljúft láta.

hver kvedur sér gaman.

hver lítid hefir, hann þó opt gefur; hver mikid hefir,
hann opt mikils krefur.

hver mikid hvíslar, sá mikid lýgur.

hver nýtur fólginis fjár?

hver ræðst þar á gardinn, sem hann er lægstur.

hver sem slær aptur, hann kemur vid knífun.

hver sem talar, það hann lystir, hann fær ad heyra, það
hann ei girnist.

hver sjálfan sig eitlar, hlær, nær hann lystir.

hver situr sjálfum sér næst.

hver tekur til þess, sem hann hefir nægst af.

hver vaknar til sinna leifa.

hver varningur losar sig sjálfur.

hver veit best, hvor ad honum krepptir skórinu.

hver verður ad fara, þá feigdin kallar.

hver verður ad fljúga, sem hann er fjadrður.

hver verður ad lifa, sem hann er lyndur.

hver verður med sjálfum sér lengst ad fara.

hver vid drukkinn deilir, þráttar vid þann, sem ekki er heima.

hver vottar sína veru.

hverjum þykir sinn fugl fagur og sínir sídir sæmilegir.

hvert land bjargast vid sín gædi.

hygginn er sá orða gætir sinna.

hýrt er þeim, sem ged hefir glatt, O.

hæfir kjapti skórdug skel (hæfir skelin kjapti).

hægra er ad byrja, en endalyktum ad ráða.

hægra er ad hefja strid, en hrósa sigri.

hægra er ad hljóta, en lengi ad njóta.

hægra er að sjá á øðrum, en sjálfum sér.

hægra er að stemma, en bæta.

hægt er að brjóta það, sem brákað er.

hægt er að komast í kelska garð, en óhægt út að komast, (Þ,
hægt er að koma djössi í garð, en óhægt út að koma).

hægt að sýnda, þá annar heldur höfði upp.

hægt er að tesla, þá verpillinn vill vel (þá vel fellur, Þ).

Esjá: ljúft er að tesla, o. s. fr.

hægt er að tæla trúgjarnan (þann trúgjarna, Þ).

hægt er heimskan að villa.

hæpid er að gefa verð við von, D.

hætta er að leyfa úr höptum þjóf (aðr., bundinn þjóf).

hætta ver, þá hugur bilar.

hættúng er í hvörri giptu.

hæfðingja hulli er ei fátækra erfð.

hæfgur er sýnda svefn.

hæfrunga kætt veit á sig vind.

høggur sá, er hlífa slyði.

I.

Þ flótta er fall verst, Fmsf. 8 117.

í geitarhúsi þarf ei ullar að leita.

í illan hug kemur aldrei gott.

í mærgu fé er misjafn saundur.

í nálægd skal sér það nægja láta, sem í fjarlægð kann ekki
að fást.

í stormi skal færri lasta.

í þraut skal vin prófa.

í þörf skal vin reyna (æðruvísi Þ).

idni er aðnu móðir.

idni gefur þraut, eu ánægja gjörir það lostætt

idnin eykur alla ment.

ill eru ill ráð, Fmsf. 7. 12.

illa berst höfudlaus her.

illa fer fram á óttalauðu heimili.

illa gefast girndarráð, Skáldh. R. 1, 45.

- illa gevnið gull nudir geitar tungu.
 illa grær um hrærdan stein.
 illa hefir sá annan svíkur, S.
 illa leggst ofdrambid.
 illa leggst opt ofmetnadurinn.
 illa náttúru er ílt að laga.
 illa setst opt ofsin, Vígagl. Kap. 7.
 illa skartar skarn á snót,
 ílls er von af illum.
 ílls vegar er brautin best, O.
 íllt er að binda ást við þann, sem ekki kann að móti.
 íllt er að deya ráðalaus.
 íllt er að eigna afarmenni (íllt skap, P).
 íllt er að fljúga fjáðralaus.
 íllt er að gjöra fyrir annars ged.
 íllt er að glettast við gamlan.
 íllt er að glettast við gæfumanninn.
 íllt er að reita hár af löfa.
 íllt er að reka svart svín í myrketi (yfir svíðna heidi,
 fleppir P.)
 íllt er að sigra auðnumanninn.
 íllt er að standa með tvær hendur tómar.
 íllt er að vera ídjulás.
 íllt er að verja sitt með þjósti, O.
 íllt er álshaldid.
 íllt er daufum kvæði að kveda.
 íllt er einlífi.
 íllt er hyggju orð í heimskan keyra.
 íllt er illan að aðhyllast.
 íllt er illan kvitt byrja.
 íllt er kvikum að brenna.
 íllt er litlum að vera, Gms. 6, 202.
 íllt er óhapp sitt øðrum að kenna.
 íllt er rakka að leika við bjarnar hvölp.
 íllt er sig við annars lán að reyra, D.
 íllt er stórum steini langt að kasta.

íllt er um allt mikid ad mæla, S. Slovents, kap. 1.

íllt er vid lidsmun' ad etja, Dr. Skálh. bls. 845.

íllt er þeim ad gjöra mikid af sér, sem ekki eru baun, D.

íllt er þeim ad æpa, sem eingi huggar.

íllt er þeim, sem eptir maurum vaka, D.

íllt er ættgjarnast (ættgengast).

íllt skal illum bjóða, Umbalis S, kap. 25.

íllt verður rægu hjarta í dugmanns brjósti, S. Karlamagn.

íllt sl, og illa drukkid.

illum geymir, ef aldrei nýtur.

íllur er aldrei góður, utan komi annar verri.

íllur fengur illa til grunnis gengur (sdruvísi P).

íllur maður missir gjarna sitt eina auga, ad nábuli hans
missi sín bædi.

innifastur er íllur vani.

J.

Jafnan orkar tvímælis, þótt hefnt sé, Tjál, kap. 44.

Jafnan vinnur fólskur maður fyrsta leik.

Jafnan spyr lýður ad lokum, S.

Jafugóður er, sá undir hæg heldur, og hinn sem slær.

Jafnir (kunnugir) bitast best.

Jöfn eru brædra býti.

Jöfnum þykir best saman ad búa.

K.

Kapallinn geldur, Þá feyrisveinn er reidur.

Kastadu mér, hvört sem þú vilt, sagdi oturinn, nema í vatnid.
kemur fjói í eggver.

Kemur klækur í ljós, þó kafi hann lengi.

Kemur logn á bak hreggi, S. Alex. mikla, kap. 2.

Kemst, þó seinna (kyrt, P) fari, Tjál. kap. 44.

Kennir kússi dallinn (koppinn) sinn.

Kerling vill hafa sinn þrætupráð.

Komist þú ei yfir, þá krjúptu undir.

Kráfan er svart, þó henni sé bad gjört (sdruvísi P).

Frjúþ þú undir, ef kemst ei yfir (ef kant ei yfir ad stökkva,
P); sjá: komist.

frummi þvær sig aldrei hvítan.

fvíkur er hvør vid kunnugan.

fvöl á sá, er fvöl á (sá á fvöl, o. s. fr., P).

fvöl er ad eiga börn, en ekki braud.

fvöl er ad heyra med ferlingar eyra.

fyrin mjólfar ekki meira, þó skjólan sé stór.

færir hvør sinn foida (æ færir, o. s. fr., P).

L.

Lambid verður ad saud, ef aldri náir.

lán er gleðirán.

landherinn verður laungum drjúgur, Fornald. S. 3, 169.

landsvani (landsvísa) er lands heidur.

lángur vegur gjörir léttu byrði þunga.

lát þurfsinum þögn svara.

láttu þér annars víti ad varnadi verða, Njál. kap. 13.

latur armur, tómur þarmur.

latur skipar lötum, en latur nennir þó hvergi (latur beiddi
latan, P).

latur úri gjörir krókótt far (: plógfar).

latur þiggur léttferlid.

laung er bjarnar nótt, S.

laung er matmáls stund, Skr. Háf. Góð. kap. 28:

Smsf., 1, 41.

laungum er vos í vetrarferd.

laus er hatturinn, þó hann hreyfi (sjá: til láns er).

laust er kvenna lyndi.

leidist mangi gott, ef getur, Hávam. 132 (öðruvísi P).

leidt verður það, sem létt veitist.

leidur er hvør lidinn, Partalopa S. kap. 13.

leidur er sá satt eitt segir.

leidur verður aldrei fylltur.

leika máttu, lokid er ad kasta.

leikur er góður, ef mátur er med (ef mátinn fylgir, P).

lengi býr um barna ást (skap, Þ).

lengi lifir eldurinn í öffunni.

lengi má þar sitga, sem laglega er fveðid.

lengi man til sinna.

lengi man, þat er úngur getur, Gunnl Ormst: kap. 11.

lengi mega skipast heitin ord, Arons Gjör. S. kap. 11.

lengi muna börnin, hvað vid sig er átt.

lengi segir langt fyrir.

lengi skal vin velja, lengur vinátru halda.

lengi skipast (adr., skipast) mannhöfundid.

lengi skipast hörd (hösting, O) heit.

lengi teygist tog til garns.

létt er lausð ad fara, Sólarl. 37.

létt fellur (þ. e. dectur nidur) login (léttbær, Þ) sök.

lifa ord lengst eptir hvörn, Smf. 8, 116.

lifa ord lengst eptir lidinn mann.

líka bitur sú tiffin, sem undir liggur.

líka er feit hin litla steik.

líka þarf ad stillja hálfkvedna vísu.

linur læknir gjörir síin sár.

lítid er af lauki gæst.

lítid er nef vort, en breidar fjadrar, S. Rafns Sveinbj.

lítid er um nytina, ef fjarninn er burtu.

lítid fyllir nálar auga.

lítid fær sá litlu sær (þ. e. sáir).

lítid hár hefir og sinn flugga.

lítid skal í eidi ósært, Grett. S. kap. 97.

lítid vatn laugar hreinan.

lítid vid lítid, verður lítid mikid.

lítill er vitfka heimskingjans.

lítillátur múnkur verður opt dramblátur ábóti.

lítill er vesæls manns fíffur.

lítill hestur er í vatni mestur (nfl., þad mesta af honum er nidri í vatninu).

lítillsverður er öfundlaus madur.

litlu kefti flekka menn stóran hund ad hræða.

litlu munadi, sagði músin, hún meig í sjóinn.

litlu nýtt er nauðlofun. D.

litlu þarf með lagi saman að halda.

ljá skal óhljóðs eyru, ef illa er talad.

ljós er nóg, þá sólin skín.

ljúfra er að þiggja, en láta úti.

ljúft er að tepla, þá teningurtun vill vel (sjá: hægt er að tepla).

lofðu svo nálægan, að þú nðir ekki fjarlægjan. (lofa svo einn, að lastir eigi annan, Smf. 11, 215, í vísu Steins Þerðisarfsonar).

lofðu það, sem lofsverdt er.

lofar hvær sér líkan.

login þæ er lértþær.

lukkan og snarkrúglan, hvað veitstu líkara?

lyngt vatn á langt til botns.

lýtin skamma skarar, S. (s. s., skómm er skarar lýti).

lýttur er sá, sem ekki fylgir landsíðnum (Sá er lýttur, o. s. fr., Þ).

lægir uudir lund, nú lídur á.

M.

Maður er móldu samr, Sólæf. 47.

maður er sá manns verk vinnur.

maður hefnir manns, en Guð allra.

magur matur er beiri, en tómt fat.

mannorð fylgir manni til dyra.

mannorðid lifir, þó maðurinn deyir.

margan drepur dárlegt þor, D.

margan stelur vinnu viti, Brynhild. Fv. 29.

margan tælar fegur áhynd, O.

margir eru línir lángr, en stuttir stinnir.

margir eru málvínir, fáir fulltrúar (ódrub. Þ, bls. 214).

margir eru menta vegir.

margir eru vínir, meðan vel gengur (margur er vinnur, Þ).

margir smálækir gjöra mikla á.

- marglátt er mýid, þegar það geispar.
 margt á effi saman, nema nafnid.
 margt dvelur þann, er um morgna sefur.
 margt er barna elid (jelid; adr., bolid).
 margt er gott í foti karls.
 margt er ljótt (lft, P) með þeim, sem góðir þykjast.
 margt er smátt, sem vidber á síðkveldum, *Grett. S. kap. 17* (margt ber svátt vid á kvöldin, P).
 margt fellur milli munns og sofa.
 margt gengur verr en varir.
 margt kemur til málugs manns, og aldrei þegir fjaptur hans (ödruvísi P).
 margt má heilan hindra.
 margt má manninn minna.
 margt skipast á manns æfinni, *Sms. 7, 156*.
 margt verður á manns æfinni, *Sms. S. blf. 195*.
 margt verður á mörgunum dögum.
 margt þyfir svaungum sætt, er söddum þyfir óætt.
 margur á sér vini með óvinum (hverr á vin með óvinum, *Æfr. Ol. helg. kap. 73 end., Sms. 4, 149*).
 margur á því fátt, hann nýtir ei smátt.
 margur býr til lína (þ. e. vönd) á sjálfs síns bak.
 margur dansar, þó hann dansi naudugur (margur dansar naudugur, P).
 margur er manndómsmikill í orði, en lítill á bordi (þ. e. þegar á reynir). *Ödruvísi P, blf. 216*.
 margur er óviss vöðinn.
 margur er í æsku líkur ljóvi, en lambi í elli.
 margur er sá konurnar sfreytir.
 margur er sínum ólíkur þó skylbur sé.
 margur er smjers vöðinn.
 margur er varningur í solumanns sekk.
 margur gleðst vid vel kvæðin ord.
 margur kemst í hættu fyrir heimsku sína.
 margur kvíðir þeim degi, sem aldrei kemur yfir hann.
 margur láir það öðrum, sem hann leikur sér ad sjálfur.

margur leynist lengi.

margur lýtur þeirri hendi, er hann vildi gjarna að af væri,
Smf. 8, 243.

margur neytir meir audnu, en laga.

margur sér það á ødrum sem hann sér ekki á sjálfum sér.

margur sleppir af steikinni, og fleikir um fingurna.

margur tók við gáfumni, en tapadi frelsinu.

margur verður feitur af annars fé.

margur vill vera gildur, þó hann geti ekki.

margur þekkir mann af sér.

margur ætlar hallast muni, en ekki steypast.

matur gefur mælsfu, en mottull dirfsfu.

medan tveir dæla um vafagripinu, kemur hinn þridji og
tekur sitt.

meira er tvennt, en annað eitt.

meira varðar, hvørs einn nýtur, en hvað hann hlýtur.

meira varðar valdsmann um vit, en sögur flædi, D.].

menn reka helst þann fleiginn, sem best gengur.

menn sitja þar helst, sem eldurinn logar best.

mér er ekki gagu að því auganu, sem eg sé ekki með.

mey skal að morgni losa.

meyferlingum margt að amar.

mikid má, ef vel vill.

mikid meyu bidin mörqu sinni, S. Alex. mikla, kap. 16.

mikid þýðir hægirf hönd.

mikid vatn rennur, meðan Evernfallin sefur.

mikil verða herdaverkin, en misjöfn morginverkin (Lard. msc.
e. 63, mikil verða hendarverk, en misjöfn morgon-
verk).

mildari er margur í ordum, en útlátum.

milli tveggja stóla fellur rafs á gólf.

misfengid malat ágirndar kvörn.

misjafnar verða fórnir til manna, Svarfd. S.

misjafut vinsæl eru munngátin.

misjöfn æfi er best.

misrúad er marglátum manni, D.

mjög er sá hræddur, sem ekki þorir að sjálfa (sjá: hræddur).

móðir er sú mat gefur.

morgunroddinn vatir.

muna þeir mein, er þiggja, Isl. S. 2, blf. 86.

mús er heimarið í fátæktar konu búri.

músin braut bod kattarins.

múta brýtur stein (mútan bleytir steiniun, Þ).

myrkrin eru hjófum þekktust.

mörg eru konungs eyru.

mörg eru konungs ráð.

mörgu lýgr sá margt talar.

mörgu svarar frestinu, Fornald. S. 3, 214.

mörgum bregðst mága stodin.

mörgum er mein að heimskunni.

mörgum flotar ein ár til lands.

mörgum rædur litlu, hve verdr leiddur heiman, Atla-
mál, 33.

mörgum þykir fagurt féð, F.

N.

Nálægur veggur hitnar, þá er hinn næsti brennur, Arna
Bps. S. blf. 75.

náttvíg eru mörðvíg, Egils S. Skallagr. kap. 62.

naudshn er naudstöddum að bidja.

nei og já gjörir lánga þætu.

nóg hefir sá sér nægja lætur.

nótt skal nema nýræða til, Hrafnag. Od, 22.

nú er gott með þeim í gær bitust.

nýtr manugi náðs, Svam. 71.

O.

Obedin þjónusta er eingum ofgöð.

oddat gjöra jarli megin, F.

ódul er æflan.

of fær gjarna illan enda.

ofdrykkja eydir viti, en ofát heilsu.

ofhátt spil órétt (adr., ójafnt) gengur til.

ofkaupa má gullid.

ókunnug er myrk gata, S. Jóns Bpf.

ókunnigur (ófendur) varningur firrir margan fé.

ókunnigur (ófendur) varningur verður drúsum dýr.

ólögum sætir sá ólögum heitir,

óuht er liggjandi list.

opt er brígd undir brúðar líni.

opt er erfídlátur idjuþmár.

opt er fals undir fægurum ordum.

opt er fegurst þfinu á fúluftu snákum.

opt er galli á gerfi.

opt er geitarhugur í þeim, er gildir þykjast, D.

opt er góðs getid.

opt er grey í góðs manns ætt.

opt er hinn eltri ráðgari.

opt er hulinn heyrandi nær.

opt er hvinn undir hvítu líni (öðruvísi Þ bls. 253).

opt er lágur sefs hægur.

opt er líd ad lítils háttar manni.

opt er náttgjóla næpur.

opt er ódrengur undir dýrum mættli.

opt er spakur madur nærgatinn.

opt er sultur í selbúi.

opt er vo fyrir dýrum.

opt er það gott, sem gamlir kveda.

opt er það í koti karls, sem konungs er effi í ranni,

Máus S. kap. 27.

opt er þorf, en nú er naufshn.

opt eru falstfir menn mjúkmálir.

opt eru fæld kvenna ráð, G. Súrf. S. kap. 19.

opt eru þóddur í þytt (lygnu vatni).

opt eru flæðir fíffar (adr., ormar) í lygnum vötnum.

opt eru smá (litil Þ.) erindi á vorin.

- opt eru vassar hendur undir vondri kápu.
 opt eru þrifnar hendur undir risnum staffi.
 opt fellur sá, er fangid býður.
 opt fer góður matur í hunds kjapt.
 opt fer sá villt, sem geta skal, Fóstbr. S. meiri, kap. 40.
 opt fladrar kjaptalof að sýngjörnum, en geltir að góðum.
 opt fylgir sultur sjálfæði.
 opt gjalda fætur óminnis.
 opt gleður sá aðra, sem gláður er.
 opt gleymir hún kussa því, að hún var kálfur.
 opt hefir líft upphaf ólíkan enda.
 opt hefir vinnulatur viljuga tungu.
 opt hefnir sá halloki verður, Sugsvinnsmál.
 opt hendir þann grand, sem góður þykist, O.
 opt hið sama svín í akri, Smf, 8, 233.
 opt hinn betri bílar, þá er hinn verri vegur, Sugsv. mál.
 opt hlýtt illt af illum, Dropl. S. meiri, kap. 15.
 opt hlýtt illt af marglæri.
 opt hlýtur mikid lof litla sæmb.
 opt kann góður góð ráð.
 opt kemur sterkastur stormur úr blíðasta logni.
 opt kemur vetur með kalda hönd.
 opt kennir sá þóðrum, er glatar sjálfur gæfu sinni.
 opt matar ósýnn nef.
 opt ris deila í ølkonu húsi.
 opt sést ryk á sannleik, ef sópara vantar.
 opt smíðast líknesfi af ljótu esni.
 opt stendur illt af kvenna hjali, G. Súrs. S. kap. 9.
 opt úr skorpnum belg skilin orð koma, (Gávam. 136, Skörpum fyrir skorpnum).
 opt veldur penningur pundi.
 opt verður beita andrjú (kannste: anndrjúg) þá farid er að tolla hana.
 opt verður bráðkvæð vináttan, þá verpillinn tæmist (þóðruvíþ).
 opt verður galin foli góður hestur.

- opt verður grátt úr gamni.
 opt verður hljótt eftir gamanid.
 opt verður kalda í hreti, *S.*
 opt verður ferlingar hlátur að flepróttum hósta.
 opt verður kvalræði af konum, *Sólarl. 10.*
 opt verður lítid af því høggi, sem hátt er reidt (annars:
 sjaldan verður mikið af því h., o. s. fr.)
 opt verður ofsáð til vansa, *S. Alex. mikla, kap. 19.*
 opt verður sá gamall, er með ordum er veginn.
 opt verður sá tældur, er trúgjarn er.
 opt verður slíkt á sæ, kvad selur, var stotinn í auga,
Smsf. 8, 402.
 opt verður sú virding' lítil, sem snemma leggst á, *Grasn.*
S. Freysgoda.
 opt verður sveipur í svefni, *Sturl. 6, 210,* (svipur, *Sjón-*
arljóð Leirulækjarfúsa 6.)
 opt vex leikur af litlu.
 opt vitu ógjörla, þeir er sitja inni fur, hvers þeir ro kyns,
 er koma, *Ísvam. 134.*
 opt volkar vondur madur vana konu.
 ósáid vor uppskurdarlaust sumar.
 ótrú er óttalaus þráll.
 óþrifnadur er aura tjón.

P.

- Þeningurinn er bæði komandi og farandi.
 þeningurinn er veidinn (adr., fengisæll) á hverri kaupstefnu.
 þjálfyrðin þretta, *D.*
 þrúdur er sá sig þrúfar rétt.
 þrýðir bætandi hönd (sjá: mikið þrýðir o. s. fr.)

R.

- Rád er ei betra, en óráð, nema í tíma sé tekið (annars:
 ekki er ráð, nema í t. s. t.)
 ráð eru til alls fyrst.
 ráðpurfum verður helst ráðastortur.

rauparinn sníður sér lof úr læstum, D.
 reidi er versti ráðgjafi.
 ríkur hlýtur að ráða, þó hafi hyggju snáða.
 ró skal reidi gefa.
 rögsámunur er ránglætis brunnur.
 rúmlegull aflar lítils forða.
 rækslan rískar kvennisóma, D.

S.

Sá á fyrr að hægga, sem sforað er á.
 Sá á kvæl, sem væl á.
 Sá allt sitt vill hafa, fær ekkert af annara.
 Sá árla ris, verður margs vís.
 Sá ofur er vel mældur, sem skuldanauturinn setur sig ofan á.
 Sá bitur, sem svángur er, O.
 Sá brennur fyrst, sem eldinum er næst.
 Sá brýtur íþip, sem íþip á.
 Sá eld vill fá, hann verður að leita í öffunni.
 Sá ekki vill ganga upp stiganu, kemst ekki upp á loptid.
 Sá er ekki alla æfi vesall, sem einn dag á góðan.
 Sá er ekki heimskur, sem kann að skammaft sín.
 Sá er ekki idjulaus, sem þegir yfir því, sem leynt á vera.
 Sá er eldurinn heitastur, sem á sjálfum brennur.
 Sá er eiugi heill, sem í gedinu er veill.
 Sá er eingi ósjúkur, sem hugurinn veikir.
 Sá er eingi svinnur, er sefur ofan í vinnu.
 Sá er snart fenginn, sem ljúfur fer með.
 Sá er sæll, sem góðum herra þjónar.
 Sá fellur opt fyrr, sem frægri er, S. Ans. Bogsv.
 Sá flýtur gott blað í gard, sem góða konu fær.
 Sá freimstur vill verða, verður opt hinn síðasti.
 Sá fríd vill hafa, má ei fríd brjóta.
 Sá fær gæfu, sem gud vill.
 Sá fær happ, sem hamíngjan ann.
 Sá fær opt fall, sem øðrum ætlar fall.
 Sá fær, sem frjár.

- Sá gefur mest, sem minnst má.
 Sá getur hlegid, þegar hann vill, sem titlar sig sjálfur.
 Sá geymir mínum, er til morgins geymir.
 Sá gjarna vill hræra í annars potti, út úr hans potti sýð;
 ur eda brennur við.
 Sá hefir bref, sem beidist (sjá: bref hafi).
 Sá hefir ekki allt, sem opt hellir.
 Sá hefir, er Gud gefur.
 Sá hefir, er hettir, Smf. 8. 186.
 Sá hefir lítid vit, sem gengst fyrir lit.
 Sá hefir sinn vilja, sem hægt fer af stad.
 Sá hlytur ad bera, er veit Þ. Semings Nfl. Kap. 6.
 Sá hrapar opt lágt, sem hreykist hátt, sbr. Sögu Sektors
 sterka, Kap. 7.
 Sá hreppir opt meira mein, sem ekki vill þola hid minna, D.
 Sá kann ekki ad bæta brot annars, sem berlæradur er sjálfur.
 Sá kann ekki ødrum ad stjórna, sem ekki kann sjálfum sér.
 Sá kaupir ekki strákinu, sem þekkir hann.
 Sá kennir ødrum ad aka, sem ekur fyrir.
 Sá kært vill hafa, skal ljúft láta.
 Sá latur er ad idja, er ólatur ad bidja.
 Sá má hátt kalla, sem djöfulinn vill hræða.
 Sá má lengi gráta, sem eingi huggar.
 Sá má svara djarflega, sem dánumannlega breytir, (ødrufí Þ).
 Sá má taka við, sem digra hefir stökuna.
 Sá man, sem haukinn gaf.
 Sá margt girnist, gengur margs á mis.
 Sá misgir ekki, sem fyrstur fær.
 Sá sem byrjar ferð sína á hlaupum, endar hana gjarnast
 löttrandi.
 Sá sem ekki lýtur ad litlu, verður sjaldan ríkur.
 Sá sem ekki vill, þegar hann má, hann skal ekki, þegar
 hann vill (sjá: hvær ekki vill).
 Sá sem etur allt upp á einu máli, má sitja yfir tómum
 dissi á því næsta.
 Sá sem hefir knött og knattðrep, fær einhvörn félagu.

- sá sem hefir reyfimm, fær opt lítid af réttinum.
 sá sem illa dettur, stendur verkjandi upp.
 sá situr, sem sitja má, sá skipar, sem skipa má.
 sá situr sig ekki úr særi, sem fyrstur rær.
 sá skal ei frid brjóta, sem fridar vill njóta (sjá: sá frid
 vill hafa).
 sá skal ei vera vandur að svári, sem vandar kveðjur sendir.
 sá skal grand varast, sem góður þykist.
 sá skal reka réttar slús, sem runnid getur.
 sá snemma vill vera herra, skal lengi vera þjón.
 sá steinn verður um síðir votur, sem allir hrækja á.
 sá verður að bidja, er bjóðendur ei fær, Mátus S. l. 25.
 sá verður að fara, sem feigur er.
 sá vettur að líta, sem lágar hefir dyr.
 sá verður að líta, sem lægra hefir vald (aðr., tjaldid).
 sá verður að mæta misjöfnu, sem víða fer, Fornald. 2, 74.
 sá verður (þarf) að hafa breiddan lösa, sem allra (hvær
 maans) munn vill byrgja.
 sá verður að tefla á tvær hættur, sem vinna vill.
 sá verður að vaka, sem ødrum á að halda vakandi.
 sá verður aldrei audmadur, sem fæddur er til fátæktar.
 sá verður eik að fága, sem undir (henni) skal búa.
 sá verður sjaldan ríkur, sem ekki lýtur að litlu, (sjá: sá
 sem ekki lýtur, o. s. fr.) ødruvísi Þ.
 sá verður sjaldan ríkur, sem opt rífur sig upp.
 sá verður sig sjálfur að losa, sem leidan hefir granna (já
 skal sig losa, Þ).
 sá verður tvíþvar feginn, er á steini situr.
 sá verður út undan, sem fjærstur situr fati.
 sá þarf að hafa breiddan lösa, o. s. fr., sjá: sá verður.
 sá þarf ekki að bíta bein, sem að heimbodi situr (sem í
 hófid er settur).
 sadning spyr ei að því, er svengd má þola.
 safnast þegar saman kemur.
 sama (samt) er svín með silfr á grönnum.
 samlyndi safnar aud, en sundurlyndi sóar fé og náðum, D.

sannindunum reidist hvør mest.

sannleifurinn er sagna bestur.

sáraft er það á sjálfum liggur (það er sáraft, Þ).

sátt er best þeim saman eiga að búa, D.

sátt er syfkina reidi.

segja skal þurs, ef hann situr nokkvidur við eld, Isl. S.
1, 347.

segjanda er allt sínum vin, Egils S. Skallagr. kap. 56.

seigt er að róa kottinn af gærinni.

seigt er þræl að snotra, D.

sein (adr., svinn) burtreid tekst laungum vel.

seinasti bitar fær fyrstan kinnhest (sjá: af seinasta bitar,
o. s. fr.)

seint er að byrgja bruuninn auda, þá barnid et dottid
ofan í (adr., daudt).

seint er að sækja vitid í vasann.

seint er kvenna ged kanna, Vigl. væna, kap. 14.

seint (sjaldan, Þ) grær um hrærdan stein.

seint lídur sólarlaus dagur.

seint er eptir að líta. Þá býrin er dottin ofan í.

seint fyllir søgvis kona snældu.

seint þrýtur þann, er verr hefir, Smf. 8, 412 og 5.

seinþreyttur er gæfumadurinn.

sem einn er klæddur, er hann kvaddur.

sér á kinn sadningin.

sér, hvar í gardi grís er alinn.

sérhvör fylgir sínum drætti, D.

sérhvör hefir sína gæfu, D.

sérhvör hefir sína freddu.

sérhvör hefir sína lund, sagdi karlinn, hann reid torffakki.

síðar verður sá að leita, er lítid sax hefir í hendi, Broddh.
S. kap. 3.

sinn brest láir hvør mest.

sinna verka nýtur hvør.

sínum er sjandinn verstur.

sínum forlögum verður hvør að fylgja.

- sínum gjöfum er hvør lífastur.
 sínum höndum á hvør hródur's að leita.
 sitt ráð tekur hvør, er í svörfin fer (adr., er í frepp-
 ingar kemur).
 sitt vill hvør fyllst.
 sitt vill meinið sérhvörn þjá, sumir fleiri fá.
 sjaldan batar nokkur sig á brjáli, D.
 sjaldan brotnar gler fyrir gæfumanni (adrir: sjaldan brýtur
 gæfumadur gler).
 sjaldan dregur minna tré af meira.
 sjaldan er einstíð vant.
 sjaldan er gjöf vonðs manns gallalaus (adr., grandalaus).
 sjaldan er góðu oflaunad, nema illt komi á móti.
 sjaldan er gott uppeldi oflaunad, nema illu sé.
 sjaldan er illsta innisøst.
 sjaldan er svo sætt, að ei sé með ólyfjan blandid.
 sjaldan er upphaf endingu líft.
 sjaldan er það gott skáld, sem gamalt yrkir (adr., kvædur).
 Það er sjaldan gott skáld, sem, P.
 sjaldan eru námsgáfur gallalausar.
 sjaldan fellur eik við fyrsta högg (eigi fellur tré við id fyrsta
 högg, 27. l. Kap. 139, bls. 224).
 sjaldan hefir góður kvistur sprottid af illum runni.
 sjaldan hreyfir hygginnu hátt.
 sjaldan kemur liggjanda úlfur lamb í munn.
 sjaldan kemur liggjanda vargi matur í munn.
 sjaldan koma ótölud ord á þing.
 sjaldan launa kálfar ofeldi.
 sjaldan rekur einn úlfur vel annars erindi.
 sjaldan vegnar völu (þ. e. spákou) vel.
 sjaldan vegur sofandi madur, sigur, Broddh. S. Kap. 6.
 sjaldan verða flóttamenn góðir apturhvarfs, Smf. 8, 226.
 sjaldan verður réttihú reidi.
 sjaldan verður svo leiddur til að ljúga, að ljúfur finnast
 ekki til að trúá.
 sjaldan verður tóá trygd (adr., trygg). Sjá: aldrei v. t. t.

sjaldan verður víti vörum.

sjaldan verður þræll happasæll.

sjálfir rífast úlfar, ef eiga sér ei kálfa.

sjálfráður þræll setur húsbóndann sér stær lægra.

skamma stund skipast vedur í lopti.

skamtadu stráknun spönn, hann skamtar sér adra sjálfur.

skemur er verid ad hvo, en þurka.

skilur á milli feigs og ófeigs.

skjótt er gagn gjört, skerdu af flykkinu.

skortur eltir skammshýni, D.

skortur er leti laun.

ský á aungvan skildaga.

skýtt, þó skírir séu (adr., þykist).

skærin gjöra barnid blindt, en knúfurinn eineygt,

skæff ord kóna úr skældum haus.

skömm er ró reldi.

skömm er skadsamlegt gaman, jafnan er það góðs glatan.

skömm er skarar lýti.

skömm hundum, skitu refar í brunn karls (skamm, Þ).

skömm og skadi skiljast sjaldan ad.

smá eru erindi á vorin (adr., vordaginn).

smá verda jafnan ærvendra manna hogg, Fóstbr. S. meiri,
kap. 35.

smátt er undir einum (þ. e. lítid munar um einn) Fms.

3, 9 í vísu Hallfredar Vandræðaskálds.

snandur herra er í heidri smár.

sofandi gefur Gud sínum.

sorg gjörir föla kinn og sár augu.

sorgfullur hugur gjörir sár augu og svidandi brá.

sorgin eltir sæluna.

sótt kemur snarfara, en sér seinfara.

spakt skýldi góðum hesti ríða úr hladi.

spott og skadi sitja saman.

spyr ætt (þ. e. spyrja menn) ad jöfrum, Sättal. Sn.
26.

stendur föli, unð fætur verkjar.

stíð eru stödu ; beinin.

stór rafs (gumpur, Þ) þarf víða bróf.

stormur birtir stýrimennsku.

stórt hæfir stórum.

stórt skal stórum bjóða.

stórþjófarnir stíga um hlid, en smáþjófarnir hánaga.

stundum fellur og stundum flæðir (þ. e. fellur að og út)

stundum þýtur í logni lá, S.

stærðu þig ekki stórum af strigapurfunni.

sú kvörn vinnur og verk sitt, sem undir liggur.

sultur gjörir sætan mat.

sú mús, er safnar á haustum, feitir ekki hrafna á vetrum.

svángur maður sárna bindst ei orða, þá seint er farid að
borða.

svei þér, stærð, þú ert ekki á bóf lærd.

svín fór yfir Dín og kom aptur svín.

svipar hvörjum til sinna.

svipull er svefn á sjó.

svípult er sæfar logn.

svo brennir netla vin, sem óvin.

svo dugir ljúfur, sem launad er.

svo er barn á afbæ, sem vanid er í óbæ.

svo er hvort mál, sem það er virdt, O.

svo er margt þvegid, að það er ekki hreingjört.

svo eru lög, sem hafa tog.

svo eru ráð, sem gefast.

svo fellur hestur á fjórum, sem maður á tveim.

svo fer hvör, sem fær er.

svo lengi má kvola í hreinum brunni, að menn aust
óhreit.

svo lifir hvör, sem lyndur er.

svo lifir hæna á sköfum sinnum, sem ljón á brád sinni.

svo má einn eyða, að sjö megi við lifa.

svo má lengi vondu venjast, að vondt þyki gott.

svo sýngur hvör fugl, sem hann er nefjadur til.

svo verður hvör að fljúga, sem hann er sjadratur.

Svört fyrir selur hvíta mjólk.
 Synd er verst med synd annari að verja, D.
 Sæfist flest um síðir.
 Sæll er hvör sig góðan geymir.
 Sæll er sá góðu náir.
 Sæll er sá hollt hús hittir.
 Sæll er sá sér safnar góðu.
 Sæll er sjódaundur, en vesæll vatnsdaundur (adr., daudi).
 Sælla er að veita, en vola, O.
 Sælli er gjöf, en þága.
 Sætt líf og sóttlausir dagar fylgjast ei alltið að.
 Sætt er sjaldærid (sætur er sjaldfenginn matur, Þ).
 Sæf bítur sekan.

T.

Taka skal gæs, meðan gefst.
 taumlaus munnur mæltir sér ógagn.
 tekst þar ei í torfureit á (það má ekki taka á því, t. d. síkiflút, í flagi).
 tekur úlfur af töldum sandum.
 til er matur, þá bestur kemur í bú.
 til góðs vinar liggja gaguvegir, Hávam.
 til hvørs er að smjörga það flestid, sem nógu er feitt?
 til hvørs er gömlum að gefa, hann getur ei borgað út í hnefa?
 til láns er hatturinn, þó hann hreyfi.
 til margs verður hætt jafnan, Kjalnes. S. kap. 4.
 til ordinna hluta skal gott mæla.
 til segir hugurinn vilja, Vigl. Væna í vísu kap. 14.
 til smjors er að vinna, en ei til selva (adr., flauta).
 til þess að gjöra eina lýgi trúanlega, þurfa sjö adrar.
 til þess dylft einn dagur, að allt skuli hræðast.
 til þess er biskup að bera hann fyrir.
 til þess er fé að stífa því.
 til þess er gagi (þ. e. hundur) að gelta (gagarr er skaptur, því at geya skal, S).

til þess er glópur að ginna (aðrir: til þess er glópur að
 ginna, að gjaldi heimsku sinnar).
 til þess er hundurinn, að hann gelti.
 til þess er þjótur að þurfa á.
 til þess eru bleyðimenn að blegða.
 til þess eru lög, að bodord séu haldin.
 til þess eru vond dæmi að varast.
 til þess segir túngan, af hverju landi maður er.
 til þess tekur hvör, sem hann á að sér.
 tíma þarf til alls.
 tímans brígdlyndi vottar vinarins trúlyndi.
 tíminn tækir þjófinn.
 tína má gull úr grjóti.
 tjónid bættir ei um fyrir skadanum.
 tómt býr gjörir ráðskonu galda.
 tómt er kerid, þó krossað sé yfir.
 tómur er tignar rómur.
 torveldt er náttúru að temja.
 traud gengur geit úr garði.
 trúdu ekki skugga þínum, þó hann gjöri þig stóran.
 túnga er vara eitur, en toun smyrslí.
 túnga leifur við tanna sár, S (tanni s. s. tønn?)
 túngan er ekki bein, samt brýtur hún stundum bein.
 tvö eru hófin, og ratar heimskur hvorugt.
 tvö húngurmál gjöra hid þriðja grádugt.
 tvo má gjöra úr einum, ef lengi lifir.
 tættir kerling úr toglaup sínum.
 tøm er hönd á venju (adr., vinnu). Aðrir: verður hönd
 á venju. súð (sjá: súð er hönd, o. s. fr.)

U.

Úlfur breyttir hárum, en ei háttum (æðruvísi Þ.)
 úlfur er í úngum syni.
 úlfur er svína sættir (þ. e. þegar úlfurinn kémur, hætta
 svínin að bitast).

úlfurtau gripur ekki bráð á sjálfs síns mork.

um veltan stein ver traubla gras.

um örugt (heilt, P) er best að búa, *Karlamagn. S. þ. 1, Kap. 4.*

una augu meðan á sjá.

undandráttur eydir framkvæmdum (ödruvísi P).

úngur maður og aldrad fljóð ekki á saman á bedi,

úngur nemur, gamall fremur.

úngur skal á úngum vinna, *Smatal Vigast. S. (únger skal at úngum vega, Isl. S. 1, 339).*

úngur skal því venjast, er aldradur vill hafa, *Sugsvinnesmál (ödruvísi hin prentudu),*

úr hvörjum vandræðum verður nokkud að ráða.

urt járn, kvad kerling, átti knif deigan, *Þáttur Gullásu Þórdar.*

útfús er illa fenginn eyrir.

V.

Vafagepillinn verður að manni.

vakandi þarf sjá að vera, sem gersími á að geyma,

vakt er að treysta vortísum.

vakt er lánsglyfid.

vakt er vina traust.

vandsarid er með veika heilsu.

vandsfenginn er vinur í naud.

vandsfundinn er vinur trú.

vandhitt er stjól í vandræðum, D.

vandt er að geta þess, hvað undir annars stakki býr (vandt er að geta fyrir annars skap, P).

vandt er að sigla milli flers og báru, samant. S. Ol.

Trygg Skálh. 2 Þ. bls. 262.

vandt er að sjá, hvort fyrr kemur hel eða lánur frami, *Orkn. S. bls. 400.*

vandt er að vera beggja vin og báðum trú.

vandt er úr vöndu að ráða.

vantar það sem við skal eta.

varla er veðsum hent að deila kappi við völduga.
váskæytt er annars vinátta, *Gulaþ. L. bls. 61.*

veð vegur (þ. e. ber) pening heim.

vegna móðurinnar er barnið kyst.

vegur túnga, þó vopn brestir.

veit hvað verða vill, en ei hvað verða kann.

veit hvar í gærði grís er aliun.

veita skal þeim, er veldi hafa.

vel lýgur sá, er með vitnum lýgur, *S. Þorst. Síðu-
hallsf.*

vel verði þér, hrís, þú gjörir börnin vís.

veldr — at sá er varar, *Grettis S. kap. 41.*

veldur hvær á heldur.

vér epliu með, sögdu hrossatads koglarnir.

verdur hvær að fara, þá feigur er.

verdur hvær með sjálfum sér lengst að fara, *S. Gísla
Sursf. kap. 14.*

verkið á að lýa mann, en ekki verkfærið.

verra er ílt, en ekki þar (annars : betra er ílt o. s. fr).

verra gjörir vondt lítið.

vertu að verki þínu, þá djessi ber að dýrum.

vesæll er vatnsdaudi.

vetur þekkt af vindum, húsbondi af hjúum.

ver börnum vit, sem vetur fjölga.

ver hvær af gengi, *Sáttal. Snorra.*

við eru vegamót, sæll er sá sem vel gjörir.

við heimafvönnunum er verst að sjá.

við illu er að búast, gott kemur ekki óvart.

við æð skal á stemma (at ósi skal á st., *En. Edd.
bls. 114.*

viða eru pottar brotnir (adr., viða er pottur brotinn). *S
llum löndum o. s. fr., Þ.*

viða kemur vargi bráð.

viðkvæm er ástin.

viðleitnin er eingum lönnud.

vildi hvær þekkja sig, hæddu færri mig.
 viljugur er sótur til vinar húsa.
 vindræg er væn frás.
 vinnst að bera vatn á staungum.
 vinnur mér vana sinn.
 virðingar ráða viti barna.
 vísir fjarri, ver sjaldan (samant. Jsl. S. 1, 347).
 vits er þors í vangæsu.
 vits er þors þeim víða fer.
 vitsta er afli betri.
 vitsta er betri en vænleikur, D.
 vona skal hins vildara, þó óvænlega horfi (vona má opt,
 þó von þyfi þrotin, P).
 vondt er vana að fasta.
 vondt er vitnalaust mál.
 vondur er alltjafnt aumur.
 vondur finnari er ekki betri en stelari.
 vondur madur misstir gjarna annað augað, að nágrenni
 hans misstí sín bæði.
 vorkunsamir vorkunsemi mæta, D.
 vænt er það, sem vel er grænt.
 vølt er veraldar blíðan.
 vølt eru láns þvingin.

Y

Ymist í økka eða eyra (aðr., ýmist í økka, ýmist í eyra).
 Stundum í s. e. eyra, P.
 ýmsir eiga hlut í grantar gerð.
 ýmsir eiga stot í reyðinni.
 ýmsum skiptir ísmunum.

Þ.

Þá bólan er stærst, er bresting næst.
 Þá endirinn er góður, er allt gott.
 Þá er efudanna vant, þegar heitid er komið.
 Þá er eldur góður inni, þegar frostdéngull hángir úti.

Þá er til hófs dulist, ef háskinn firrist.

Þá fátækur fær kæti, fær hann ólæti.

Þá fokid er í eitt fjól, er ófennt í annað.

Þá gull talar, gefur veröldin hljóð.

Þá skal Pétur, ef ekki vill Páll.

Þá stóru flukkurnar hljóma, heyrir ekki til hinna litlu.

Þá verður eik að fága, sem undir skal búa (sjá: sá verður eik að fága, o. s. fr.)

Þá verður hvør að fara, er hann er feigur (aðrir: hvør verður að fara, þá feigdin fallar).

Þá vísir er fjarri, villast himángsflugurnar.

Það á ekki saman síngur og sjóferdir.

Það á ekki saman flægur og einfaldur.

Það er allt gott, sem sjálfum semur.

Það er brák að bera í bakkafullau læf.

Það er drjúgr, sem drýpur.

Það er ei að launa, sem ei er gjört.

Það er eingum list, sem hann leikur ekki.

Það er einum list, sem hann leikur.

Það er ekki að taka, sem ekki er til (það tekur eingi, sem e. e. t., Þ).

Það er ekki að þakka, sem ekki er veitt.

Það er ekki afbrigði, sem allir hafa.

Það er ekki allt gott í maga, sem í munni er sætt.

Það er ekki allt, að á ræsis bord sé beranda.

Það er ekki allt í katlinum, sem krækt er.

Það er ekki alltid best, sem blíðast er.

Það er ekki búmadur, sem ekki kann að berja sér.

Það er ekki hægt að gjöra tvo mága að einni dóttur.

Það er ekki kyn, þó þernan líkist húsmóður sinni.

Það er einsskis girnd, sem hann getur ekki.

Það er einum stefnum, sem öðrum er ángur, Eptirmáli
Máusar S.

Það er fánýtur saundur, sem ekki ber fat (þ. e. reifi) sitt.

Það er fljótgjört að snýta þeim, sem nefid er af.

Það er glatað, sem óþakklátum er gott gjört, D.

Það er hægt að smella fingrum fyrir konunginum með hendur
urnar í vöfunum.

Það er illt að geyma, sem allir girnaft.

Það er illt að heita strákur, og vinna ekki til.

Það er illt að ljá spóninn, en leypja sjálfur.

Það er illt að vera bæði ger og matvaundur.

Það er illur eykur, sem ekki endist kirkjuleid.

Það er illur knífur, sem ekki bitur á þúnginn (þýngjuna).

Það er jafufeypi að gefa ura við kú.

Það er lítid sár, sem ekki svídur.

Það er lítid vit, að gángast fyrir lit, sjá: sá hefir lítid
vit, o. s. fr.

Það er lítill vandi, að leysa þoka úr bandi.

Það er löt (rög, Þ) hönd, sem ekki ver hofub sitt.

Það er matulegt (adr., réttast), að þeim svídi, sem undir
míga.

Það er ójafu leifur, að úsfur eigist við giltu.

Það er óronum næst, er veslu batnar, S. Alex. mikla, kap. 1.

Það er seint til hunda, þá dýrid hleypur.

Það er sitt hvort, steypir eda stýdur.

Það er sjaldan vel veitt, sem lengi er matreiðt.

Það er snauðrar stúlfu skadi, að hún er sköpuð væn.

Það er flammлаuðt, að sá minni víki fyrir þeim meira.

Það er spád, sem spatir mæla, S. Þork. Þps. helga í
Formála.

Það er túngunni tamast, sem hjartanu er kærast.

- Það eru fleiri hundar svartir, en hundurinn prestsins.
 Það eru ill umfeypi, að taka högg fyrir hörd ord.
 Það er vel að breyta, eingan til ílls að reita.
 Það er vesæl mús, sem ekki hefir nema eitt hús.
 Það er vinur, sem vel í vanda reynist.
 Það er vond ær, sem ekki veldur fati (þ. e. reifi) sínu.
 Það er vondur hnífur, sem ekki bitur á þúinginn (þ. e. þýngjuna).
 Það er örg (rög, Þ) hönd, sem ekki ver hofud sitr.
 Það fer ekki ætíð saman, sælt líf og sóttaustur dagar.
 Það gildir einu hvað í barnfonu er borid.
 Það gildir einu hvar fagurt flakir (adr, flækist).
 Það gjörir eingi, sem hann getur ekki.
 Það hefir eik, er af annari skesur, Garbardsl. 21.
 Það hefir eingi, sem hann hœttir eigi til.
 Það hugnast heimskum, að (adr., þá) honum er hœlt.
 Það kemur ei allt óskadt af úlfs munn, sem í kemur.
 Það kemur ekki til af góðu, að fotturinn hefir klærnar.
 Það lætur hvörjum best, sem hann gjörir loftugur, O.
 Það má eigi allt brjóta, sem brestur er á.
 Það má hinn vondi gjöra, að verða dauður og eta ekki, (ædrúvíst Þ).
 Það heppnast hvörjum, sem hann er til borinn.
 Það mætist opt kaldi (adr., kránkt) vedur og kollhetta.
 Það orkar (reynir, Þ) ei á hreyftri kappans, fyrr en á hólminum.
 Það skartar á einum (sumum, Þ), sem skómm er á ødrum.
 Það var vel að stakka sekk ekki hala.
 Það verður að spara, sem lengi á að vara.
 Það verður ei allt að regni, sem rökkur er í lopti, Víga-
 styr's S. ágrip.
 Það verður hvör að vinna, sem ætlad er, Újál. kap. 6.
 Það þurfa margar mýs að binda tóttinn.

Það ætlar hvinn, að hvers muni stela.

Það ætlar svángur, að hann muni albreið saddur verða
(gagnstætt Þ bls. 387).

Þángað kemur kaka, sem kona vill.

Þángað stundar barn, sem það finnur sinn líka.

Þángað stundar belgur, sem borinn er.

Þángað vill hvers hníga, sem hann er hallur.

Þar bítur geit, sem gengur.

Þar er auga sem unir (kært er, Þ).

Þar er bælt á garð að ríða, sem lægst er.

Þar er hvers gæfa mest, sem getinn er, *Armanns S.*
kap. 8.

Þar er hönd sem sárt er, auga sem kært er, hjarta sem auð-
ur er (þóruvísi í Þ bls. 392).

Þar er lítill duna, sem ein dúfa (dansar) leifur.

Þar er mér úlfs von, er eg eyru sé.

Þar er píka, sem finnur sinn líka.

Þar er þrg vættur, sem hún er nefnd, *Þróarodds S.*

Þar gróir (adr., grær) gras, sem girðt er um.

Þar kemur sá sem það veit, hvað margar eru meyarnar í
Melasveit (þóruvísi Þ).

Þar kom vel á vandan.

Þar leifur hönd á, sem sárt er.

Þar mættist kránkt vedur og kollhetta.

Þar reis að undir króki (þ. e. þar hófst vogarleggurinn
upp), *Sturl. 1, 47.* Rángt í Þ, bls. 395.

Þar sem slukur samandregur kemur ómildur og eydir.

Þar situr (adr., bítur; kannske: bídur) björn sem bundinn er.

Þar skall skómm, er skyldi.

Þar verður sjaldan búdrjúgt, sem margar eru matseljur.

Þegar kyndugur kemur til kæns, þá hefir kœnn ekki við.

Þegar smáfuglarnir þrátta, gjöir gleðan sig að dómara.

Þegar tveir glíma, fellur sá sem minna má.

Þegar tveir þrátta, þykir hvörjum sitt (sdruv. Þ bls. 400).

Þegar vinid gengur inn, gengur vitid út.

Þegja skal beggja vinur báðum trúir.

Þeim á ekki úr að aka, sem allstadar fer á kaldan klaka.

Þeim er illt að gráta, sem eingi vill hugga.

Þeim er illt að þiggja, sem ei veitist af vilja (sdruvísi Þ bls. 368).

Þeim er öllum borgid, sem Guð bjargar.

Þeim í sólu gánga, skritur flugginn eptir.

Þeim margt hefir í sinni, fellur margt úr minni.

Þeim skal úr gardi fylgja, sem madur vill að aptur komi.

Þeim þarf ekki að verða bragðafátt, sem hefir hjá sér slóttu-
ugan og slægan.

Þeir fá byr, sem bíða (samb., bíðendur eiga byr).

Þeir hafa ekki að segja af síru, sem aldrei supu nema sætt.

Þeir hafa gagn, sem Guð vill.

Þeir hafa verr, er trygdum slitu, S.

Þeir lifa opt lánagan aldur, sem með orðum eru vegnir,
Ljál. kap. 147.

Þeir segja mest af Olafi konungi, sem hvorki hafa heyrt
hann né séð.

Þess er ekki að missa, sem ófeingid er.

Þess kennir á beini, hvar brostin er hosa.

Þess minnast fíngur, er forðum unnu.

Þjóð veit, ef þrú vita, Gávam.

Þó úvar rífi með mönnum, þykist eingi valda upptökum.

Þórttigur er hvær um annars mein.

Þráll er eingi herra.

Þráll þráir næturkomu, en bandingi dagsbrún.

Þú flepptir steikinni og fleiktir um fíngurna.

Þúngt veitir gömlum að gánga í fletta.

Þúngur er synda svefni.

Þúfs getur flíp, en liggur sjálfur í laudi.

Því deyr margur, að einginn bjargar (Lilja).

Því lofar margur í sinni neyd, sem hann endir ekki fyrir
sinn deyd.

Því sem sínkur samandregur, kemur ómildur og eydir (Hjá:
þar sem sínkur, o. s. fr.)

Því skal barni bjóða, sem betur tekur við.

Því fléttir hún kússa halanum, að hún vill fleiri jafn:
saurgar sér.

Þyrpast hrafnar að hræi.

Þögn er ekki á þing færð.

Þögulmennid er ei allur þar sem hann er séður, G.

Æ.

Æ er jörð frostin fyrir óþrifnum (þ. e. lötum svínum
Adrir: fyrir óþrifin svín).

æ fellur nokkud úr faranda byrði.

æ hlær flár, þá annar hlær.

æ kafna kvífsögur (Sturl. 8, 125) fyrir góðrar konu
dyrum.

æ leikur rakkí, meðan gamall hundur vill.

æ léttist matbyrdin (adrir: nestisbyrdin).

æ fléttur gamall, þó yfir glæðum sitji.

æ vill vatn til strandar.

æpa frostar í mýrum, S.

ætíð verður eitthvað úr vöndu að ráða,

ætíð vill kerling hafa þrætubrúð sinn.

Ö.

Þólingur fýlði eináar røfjur, S.

øfgar um síðir.

øfund dregur illan flóða.

øfund er árrisul (øfund rís árla, P).

øfund kefur alla dygd.

øl segir allan vilja.

øll eru vér brotleg, kvad Ábbadís, hún hafði brot Ábóta
undir höfði.

øll falla loftverk létt.

øll vøtn renna til sjáfar.

ølmusa tæmir eingan pling, og ei meška dagleid.

ølvar þarf sá ad vera, sem lögnum á ad stýra.

ørg er sú hönd, sem ei vill bera blak af höfði sér.

D f i r h e y r s l a n

i Þessastada-skóla

flær í þessari röð þann 22—24 og 26. 27 og 29 Maíi 1843.

Mánudagur	f. m.	8 — 10½	Eb.	Lærifveinar reyndir	í Latínu.	
		10½ — 11	Nb.	— —	í Landaskipunarfræði.	
		11 — 12	Eb.	— —	í Kristil: trúarlærdómi.	
Þriðjudag	e. m.	2 — 6	Eb. Nb. og þeir	sem útsfr. r.	í Latínskum stíl.	
		f. m.	8 — 10½	Eb.	Lærifveinar reyndir	í Grísku.
			10½ — 11½	Nb.	— —	í Kristil: trúarlærd.
		11½ — 12	Eb.	— —	í Landaskipunarfræði.	
Middvikudag	e. m.	2 — 6	Eb. Nb. og þeir	sem útsfr. r.	í Dönskum stíl.	
		f. m.	8 — 10½	Nb.	Lærifveinar reyndir	í Grísku.
			10½ — 12	Eb.	— —	í Stílning N. T.
		2 — 3	Nb.	— —	í Dönsku.	
Föstudag	f. m.	3 — 6	Nb. og þeir	sem útsfr. r.	í Íslenskum stíl.	
		8 — 10½	Nb.	Lærifveinar reyndir	í Latínu.	
		10½ — 12	Eb.	— —	í Veraldarsögu.	
		2 — 3	Þeir	sem útsfr.	—	í Latínu.
		3 — 4	— —	— —	—	í Grísku.
Laugardag	f. m.	4 — 5	— —	— —	í Hebresku.	
		8 — 9	— —	— —	í Dönsku.	
		9 — 9½	— —	— —	í Landaskipunarfræði.	
		9½ — 10½	— —	— —	í Kristil: trúarlærdómi.	
		10½ — 12	— —	— —	í Keifr: I. og Rúmmálsfr.	
		e. m.	2 — 3	— —	— —	í Stílning N. T.
		3 — 4	— —	— —	í Veraldarsögu.	
		4 og f. fr.	dómur lagdur á	framsfarir þeirra	sem útskrifað.	
Mánudag	f. m.	8 — 9	Nb.	Lærifveinar reyndir	í Veraldarsögu.	
		9 — 10	Eb.	— —	í Rúmmálsfræðinni.	
		10 — 12	Eb. og Nb.	efrihluti	—	í Hebresku.
		e. m.	2 — 2	Eb.	Lærifveinar	—
3 — 4	Nb.		— —	—	í Keifrings I:	

Þar eptir verða atkvæði samantorin og dómur lagdur á hvernig lærifveinum þeim er eptir verða, tekist hefir í þetta sinn.

Þessastada-skóla þann 2ann Maíi 1843.

S k í r s l a
um Bessastada = Skóla
fyrir Skólaárid 1842—1843.

Samín

af

Jóni Jónsfyni *Lect. theolog.* N. af Dbr.

A bladsíðu 2ri í skriflu minni fyrir skólaárið frá 1ta Okt. 1841 til 31ta Maí 1842 skrifstofaði eg til minnar nærstundangangandi skriflu bls. 11 og 12 um það hvað skóla: húsíð á Bessastöðum snertir. Í hausti ed var, var gjört við skólagluggana í lestrarstofunum, og eins við þau hrör: legu húsaþygni, sem **Dr. Scheving** býr í; samuleiðis við það herbergi í steinfeldu (Vindings-; værks) byggingunni, sem ætlað er þeim lærisveinum sem ætlað er til að útskrifast það árið; en þess viðgjörd náði ei nema til þess, sem ekki varð hjá komist, til þess menn skyldu gétu bjargast við þessi hús þetta árið eins og þau eru; þaréd Stiptsýfirvöldin eigi þá vísu, og munu naumast vita enn, hvað við skólann mundi verða gjört, hvarum menn ekki hafa orðið samdóma, sem sjá má af **Tíðindum** frá nefndarfundum íslenzkra embættismanna í Reykjavík, fyrri deildar bls. 47. 48 og 72—110. Mína meiningu í þessu efni hefi eg látið í ljófi skriflega í skrifudu ritforni sendu Stiptsýfirvöldunum árið 1838. Um steinbygginguna er það að segja, að þakíð þarf endurbótar við, ef húsíð á að brúkast handa skólanum, eins og hínagá til, og hvört sem er, ef það á ekki að stémmast af leka. Sárkallt er og í svefnloptum lærisveinanna, þegar mikil frost gerir; rúmsöt skólalæriseinanna eru ekki heldur svo hlý, sem meðþarf í svo köldum svefnherbergjum. Þó verður þessi galli vitkvæmastur, þegar einhver læriseinanna sýkst, þaréd effért herbergi er til handa sjúklingum á Bessastöðum; og heppni var það, að eingum varð það til sérlegs meins, eda ekki fleiri sýktust í vetur, þegar

6 til 8 lærisveinar urdu um tíma rúmfastir; sem mikid mun meiga þakka þeirri umhyggju, er fyrir þeim sjúku var borin.

Þólfahyrslan í kirkjuloptinu, um hverja er gétid í skírslu minni ár 1840—41 bls. 12, er líft á sig komin eins og þar er umgétid.

Þ Þessastada skóla hafa þetta ár verid eins margir reglulegir lærisveinar eins og þau undanförmu, nefnilega 40 alls, og þeim verid eins skipt, einúngis í 2 flokka, Efra og Nedrabekki, því til meiri skipta vantar bædi rúm og kennara (sjá skírslu m. 1840—41 bls. 14—16); en þarad aukí hafa 6 aukalærisveinar notid kauplaust uppræðingar med Nedrabekkiar lærisveinum, med sama skilyrði sem gétid er um í nýnesfudri skírslu minni. 5 þessara nutu tilfagnar í öllu, sem í Nedrabekki hefir verid kénint í vetur, en 1 ekki nema í nokkru, er þar hefir verid kénint, því hann var mjög stutt kominn í skóla lærðomi.

Þeir 40 lærisveinar (ad ótöldum aukalærisveinum), er tilfagnar hafa notid í skólanum þetta ár, eru 20 embættis; manna synir, 19 bænda og handydna manna synir¹, og 1 kaupmanns sonur. 19 þessara 40 lærisveina hafa árid sem leid notid heilkrar ölmusu, en 10 hálfkrar; hinir 11 hafa eingrar ölmusu notid, 8 þessara 11 síðast nefndu² hafa eigi verid nema 1 ár í skóla vorum (sjá skírslu m. fyrir árid 1841—1842 bls. 4).

Sjö útskrifast úr skóla vorum í ár, og synir með; fylgjandi Tabla A hverjir það eru og hvernig þeim hefir

¹) Med bænda sonum tel eg þá, hverra fedur búa sem bændur þó Stúdentar séu.

²) Eigi vóru ad sonnu vorid 1842 nema 6 útskrifadir, en 2, var ráðid frá ad halda áfram skólaárbómi vegna óhæfflegleika þeirra til vísindalegra bókménta; þessvegna gátu 8 nýir inntekist í skólanum í haust ed var.

tefist í því opiðbera lærdóms prófi (den offentlige Examen). Hafa 5 þeirra í 6 ár notid tilfagnar í Vefsastada skóla, 1 notid þar 5 ára tilfagnar og 1 notid þar uppfræðingar í 4 ár. Fimm notid þar 1 árs slmufsu, annar 3 ára, þridji $3\frac{1}{2}$ árs, fjórði 4 ára, fimti $4\frac{1}{2}$ árs, sjötti 5 ára og sjoundi $5\frac{1}{2}$ árs slmufsu.

Sömuleidis sýnir **Tablan B** hvernig þeim lærifveinum, sem eptir verda í skólanum tókst í því opiðbera lærdómsprófi þann 22—24 og 29da Maí mánadar þ. á. og hvernig þeirra røð verdur eptir því. Í skírslu minni fyrir skólaárid 1840—1841 bls. 16 og 17, og fyrir árid 1841—1842 bls. 6 og 7 hefi eg þess gétid eptir hverjum reglum skólalærifveinarnir nidurradast. Sömuleidis eptir hverri reglu þeir takast upp í Efrabekk úr Nedrabekk og að hinir nýu setjist þá í hverjum bekk nedstir. Samkvæmt nefndum reglum varð lærifveinanna røð þessi í haust eð var. **A. Í Efrabekk:** 1) Jónas Gudmundsson. 2) Eiríkur K. Sivertsen. 3) Björn Galdórsson. 4) Sveinbjörn Gudmundsson. 5) Jón Arnason. 6) Sigbjörn Sigfússon. 7) Laurus Mich. Jónsson. 8) Gudmundur Bjarnason. 9) Snorri J. Nordfjörd. 10) Steindór Stephánsón. 11) Arni Bødvarsón. 12) Arni Gíslason. 13) Bergur Galdórsson. 14) Bjarni S. Gunnarsen. 15) Þórdur Thorgrímson. 16) Jón Sigurðsson. 17) Jón Jónsson. 18) Gísli Brínjúlvsen. 19) Finnur Thorsteinsón. 20) Oddur Hallgrímsson. 21) Magnús Gíslason. 22) Oddur Sveinsson. 23. Þorvaldur Bødvarsón. **B. Í Nedrabekk:** 1) Jóhann K. Benediktsón. 2) Bogi Thorarensen. 3) Jónas Thorsteinsen. 4) Jón Aludun Blöndal. 5. Eiríkur Jónsson. 6) Benedikt Kristiánsón. 7) Gunnlaugur Guttermsson. 8) Stephán Gudnason. 9) Gunnar Hallgrímsson. 10) Benedikt Grøndahl. 11) Jón Snæbjørnsón. 12) Björn Pétursson. 13) Páll Jónsson. 14) Magnús S. Thorslacius. 15. Magnús Grímsson. 16) Fridr.

Bjarnafon Thorarensen. 17) Gudmund. Einarsson³. Allir í Efrabekki hér nefndir lærifveinar, og eins Nr. 1—9 sem nefndir eru í Nedrabekki urdu eptir í skólanum vorid 1842. Nr. 17—23 í Efrabekki fluttust þángad úr Nedrabekki í byrjun Október mánaðar sama ár, en þeir 8 sem nedstir standa í Nedrabekki voru þá innteknir í stad þeirra sem burt fóru vorid næst á undan, nefnil. Þesir: 1. Bened. Grøndal, sonur skólans kunnara Sveinbjörns Egilssonar. 2. Jón Snæbjörnsfion, sonur Snæbjörns fál. Björnsfionar, Prests í Vestmannaeyum. 3. Björn Pétursson, sonur bónda Pét. Péturssonar á Miðhópi í Húnavatns sýslu. 4. Páll Jónsson, sonur bónda Jóns Pálfionar á Sjalli í Hólabókni í Skagafyrði. 5. Magn. S. Thor-

³) Nokkud umbreitist ræðin í bekkjunum við miðsvetrar lærðómspróf, hún varð þessi: A) Í Efrabekki: 1. Eir. K. Sivertsen. 2. Jónas Gudmundsson. 3. Jón Jónsson. 4. Björn Saldórsson. 5. Gílli Þrinjúlfsen. 6. Sveinbjörn Gudmundsson. 7. Laurus M. Johnsen. 8. Jón Arnafion. 9. Sigbjörn Sigfússon. 10. Gudm. Bjarnafion. 11. Arni Þedvarsson. 12. Bjarni Gunnarsen. 13. Snorri Nordfjörð. 14. Steindór Stefánsson. 15. Þórd. Thorgrímsem. 16. Arni Gílfafion. 17. Jón Sigurðsson. 18. Finnur Þorsteinsf. 19. Oddur Hallgrímss. 20. Magnús Gílfafion. 21. Bergur Saldórsson. 22. Þorvaldur Þedvarsson. 23. Oddur Sveinsson. B) Í Nedrabekki: 1. Jóhann K. Benediktsson. 2. Benedikt Grøndal. 3. Eiríkar Jónss. 4. Bogi Thorarensen. 5. J. A. Blöndal. 6. Stefán Gudnasf. 7. Magn. S. Thorlacius. 8. Jón Snæbjörnsf. 9. Gunnar Hallgrímsson. 10. Páll Jónsson. 11. Gunnláugur Suttormsson. 12. Jónas Thorsteinssen. 13. Benedikt Kristjánsson. 14. Magnús Grímsson. 15. Björn Pétursson. 16. Fridrik Bjarnasf. Thorarensen. 17. Gudm. Einarsson. En það álitum vér ekki aðal-lærðómspróf; en þó leggst það að því leiti til grundvallar aðal-lærðómsprófinu, sem er á vorin, að fá setst ofar, sem eptir því hafði ofar sæti, ef vitnisburdir verða jafnir.

lacius, sonur Prófskots Hallgríms Thorlaciusar á Grafna-
gili í Evassjardar: sýslu. 6. Magn. Grímsson, sonur
bónda Gríms Steinólfssonar á Grímstöðum í Meyk-
holtsdal í Borgarfjardar: sýslu. 7. Fridrik B. Thorar-
ensen, sonur Stúdents Bjarna fr. Thorarensens á Stóra-
Ösi í Midsýrði í Húnavatns: sýslu, og 8. Gudmundur
Einarsson, sonur Einaris Bjarnarsonar, ráðsmanns á Mæli-
felli í Skagafjardar: sýslu.

Hálfar ölmussur veittu Stiptsýfirvöldin í sumar sem
var eptirfylgjandi Efrabekkjjar lærisveinum Nr. 3. 8. 18. 19.
og 21, eptir tæðinni haustid 1842, svo að Nr. 3. 8. 19
og 21 hafa notið þetta ár heillrar ölmussu. Samuleidis
veittu þau Nedrabekkjjar lærisveinum Nr. 1. 2. 3. 5. 6 og
9 hálfar ölmussu hverjum, en eingir þessara höfðu nokk-
urn ölmussu stírk áður. Héradauf hafa Stiptsýfirvöldin í
ár, eptir gæfnum myndugleika 22 Apr. 1819, veitt eptir
minni beiðni þessum lærisveinum stírk til að borga þær
bækur, sem þeir í vetur gátu ekki án verid:

1. Þórði Thorgrímson	1	58	β
2. Jóni Jónsýni	5	82	—
3. Magnúsi Gíslasýni	3	20	—
4. Magnúsi Grímssýni	7	15	—
5. Bergi Haldórssýni	6	62	—
6. Þorvaldi Bødvarsýni	3	63	—
7. Gunnari Hallgrímssýni	2	20	—

Er 30 \mathcal{R} 32 β

Eins og mörg undanfarin ár, allt frá árinu 1819,
hefir hið konunglega Stjórnarráð Háskólans og enna lærðu
skóla þetta ár sendt þær bækur, sem vér höfum beið um
handa skólalærisveinum og eptirgæfid þeim $\frac{1}{3}$ part bóthlödu
verds, sem er ekki lítrill léttir. Skólans kunnari Hra Svein-
björn Egilsson hefir þetta ár, tekist á hendur bókasölu-
na, eins og mörg undanfarin ár. Héradaufi hefir nefnt Stjórn-
arráð sendt bókasafni skólans þessar bækur:

Lalandes Logarithmer.

- Kamus Trigonometrie.
 Kellners descriptive Geometri.
 Kottecks Verdenshistorie 1—4 Hefte.
 P. Møllers Logik.
 Baumgarten = Crusius biblische Theologie.
 Beckers Verdens Historie. Framhald af því áður senda.
 Kroyers naturhistoriske Tidsskrift. Framhald.
 Historisk Tidsskrift II. 2. III. 1.
 Clausens og Hohlenbergs theologiske Tidsskrift Nars-
 gang 1841.
 Scharlings og Engelstofts theol. Tidsskr. Framhald.
 Universitetets Aarbog ár 1840.
 Akademiske Tidender. Framhald.
Stephani thesaurus lingvæ græcæ Fuso. 25. 26.
 Zahns danske Auxiliærtropper II, 1. 2.
 Molbecks Dialektericon 7de Hefte.
 Leugnick's Stamtafler, een Levering.
 Brage og Idun IV, 1. 2.
 Orion IV, 3.
 Erslevs Forfatter; Lexicon 1 og 2 Hefte.
 Mansas Kort, 2 over Jylland.
 Stermes Beskrivelse over Kjøbenh. 3je Hefte med
 Bilager.
 Det statistiske Tabelværk 4de Hefte.
 Budgetet for 1841.
 Schouws og Eschrichts Afbildninger 7de Hefte.
 Rasts Morsskabelæsning fyrir 1841 Nr. 1—17 vanta
 þó nokkur Nummer.
Péturssons historia ecclesiastica Islandiæ.
 Bøyesens Haandbog i de græske Antiquiteter.
 Sammes Haandbog i de rommerske Antiquiteter
 Madvigs Bemærkninger til hans Grammatik.
Ciceronis orationes selectæ edit: Madvig.
 Svenningsen Geometri.
 Med þessum nefndu bókum voru og af því háttnefnda
 Stjórnarráði send bodsvit (Programmata) margra skóla, Sórs-

eyar Academiis og Kaupmannahafnar Háskóla til hmis-
legs hátíðarhalds; sömuleiðis 4 Dispútatiur og ætlunarverk
Háskólans Söreyar Academiis fyrir þá í höndfarandi kunnslu
ár (*Prælections Cataloger*) og tæblur um það hverja vitni;
isburdi þeir feingid hefdu í hverri lærðómsgrein fyrir sig,
sem í Október 1841 hefdu lagt sig undir hid fyrsta opin-
bera lærðómspróf (*Examen Artium*) á nefndum Háskóla.

Allir eru kunnararnir hinir sömu, sem tveggja undan-
farinna ára skrifslur nefna, og hafa allir í mörg ár verid
kunnarar skóla vors, og kunnnt hid sama þetta ár, sem und-
anfarin ár, og eins margir tímar verid ætladir þeim, er
lestvar:tabla þessa árs C glögglega sýnir. Mér hugkvæm-
ist því ekki að héruid sé fleiru að bæta enn því, hvad hver
kunnari sérilagi hefir yfirfarid með skólaárisveininum þetta
ár og hvernig; og læt eg hvörn segja frá því sjálfann,
einsog eg gjört hefi í mínum undanförmu skrifslum.

1) Lector Jón Jónsson. Eg hefi kunnnt: a)
S Þræbætt lærðóm kristilegrar trúar og lagt til grund-
vallar, eins og mörg undanfarin ár, *Dr. Fogtmanns*
lærðómsbók, vegna þess eg þekki ekki aðra hentugri (sjá
Skóla: skrifslu m. fyrir árid 1841—1842 bls. 11)⁴ og hefi

4) Marheinekes Lærebog i Christelig Tro' og Levnet for
tænkende Christne, Kbh. 1842 hefi eg lesid; orðid og var vid að
einstakir menn hafi halðid hana hentuga til að leggja til grundvallar
í kunningu kristilegrar trúar í lærdum skólum. Titillbladsins orð:
for tænkende Christne, sýnir að bókin er ekki upprunalega til
þess gjörð, heldur atluð til að vera uppbyggingar bók líkt og *Dr.*
Mynsters Sugleidingar, þó ódrúvifi sé lögud; en að nefnd bók
sé hentug að leggjast til grundvallar í lærdum skólum, er ekki mín
trú. Eg held mér til þess fornkvædna: „*qui bene distinguit*
bene docet“, en það verður að skiljast með *græno salis*; smá-
smugleg fundurlíðan lærðóma, er leidnleg og allann anda dreypandi;
eins og hid gagnstæða leidir inni þoku.

yfirfarid í henni § 105 bókina út. En þaræð tími væð af-
gángx yfirfór eg og útlíftaði sömu bókar §§ 47 og 48; þó
bætti eg ekki miklu við það, sem stendur í § 47, allt til
Stu skíringargr., en var þess lángordari um hitt; þó ekki
eginlega um annað enn það sem drepid er á í Stu skíring-
argreininni, en hinar eptirfylgjandi skíringargr. tók eg þar
inní, og ein§ § 48, sem eg ekki útlíftaði útaf fyrir sig;
tíminn leífti það ekki heldur. Høfubatríði sálarfræðinnar
yfirfór eg, sem § 47 skrg. 5 gífur tilefni til; en að eg
hafi mátt yfirfara hana stuttlega má nærri géta. Í tillífti
til niðurræðunar fylgdi eg helst *Dr. Mynsters* sálarfræði,
ráðfærði mig þó víða við *Dr. Sibberns* helst síðara part
Sálarfræða hans og líka við *Dr. Martensen Grundríðs*
til *Moralphilosophiens System*, sérdeílís hvað viljan
suertir. Það er auðfílíð að eg muni ekki hafa faríð lángt
hér í. Því það hefði veríð á óréttum stad, og eg líklega
ekki heldur maður til þess. Einungis ætláði eg til, að
þetta skýlði géra mér auðveldara að útlífta að vetri kom-
anda 2 kap. Fogtmanns lærðóm§bókar, ef Guð lætur mig
lífa svo leingi, og mér verður þess auðíð. b) Í *Ued-
rabekff* hefi eg yfirfaríð og útlíftað Fogtmanns lærðóm§-
bókar 1ta kap. og 2r kap. 4ða atríði. Fáeína tíma, sem
mér urðu afgang§, hagnýtti eg til að yfirfara 4 Mós. b.
4 kap. frá 14 v. kap. út. c) Í *U. T.* hefi eg í *Ufra-
bekff* þetta skólarár útlagt og útlíftað Páls Postula bréf
til Rómverja. d) Í *Sebrestu* hefi eg sémuleíðís í *Ufra-
bekff* leíft og útlagt 23—40 kap. 1 bókar Mósís, að þeim
kapítulum undanteknum, sem ekki er ætláð til að lesníc séu
í skólanum. e) Hefi eg, ein§ og undanfariñ ár, leíðrétt
1§uni í víku allra *Ufríðekfínga* dænsku stíla, og hjá þær-
um hvörjum lærí§veini annann dag víkunnar, en meðkém:

ari minn Hra Sveinbjörn Egilsson hefir leiddrétt hins helmingssins dönsku stíla. Stúlisefni (Themata) voru allt framman að Jólum á íslensku og húnislegs innihalds; en eftir Jólin á latínu, tekin úr Ciceronis bók de amicitia. Einu sinni eftir miðjan vetur, þann dag, sem eg átti að lagfæra allra Efrabekkjjar dönsku stíla, setti eg þeim fyrir, í stað stúlisefnis, spursmál gudfræðum vidkomandi (eins og í mörg ár einhvörn tíma á hvorju ári hefi gjört) til skriflegrar úrlausnar á dönsku, og var þeim þartil ætíud $1\frac{1}{2}$ allt að 2 klukkustundum. Eg sat sjálfur yfir þeim á meðan þeir svörðu spursmálinu og tók síðan svör þeirra heim með mér.

J öllu þessu hefi eg hagam mér á líkan hátt sem eg áður í skrifslum mínum hefi umgert, sérdeilis í skrifslu m. ár 1841—42 bls. 11 og 12.

Hér áður hefi eg, á þeim tíma sem læriseinunum og mér voru hentugastir, yfirfarid með Zur Nedrabekkjjar læriseinunum, Jóni A. Blöndal og Þyrni Péturssyni, Lindbergs hofudatríði hebreískrar málfræði (Hovedtrækkene af den hebr. Grammatik) 2 svar í viku, en þegar blíinn var kalli og kalli, uppríjandi og sama fyrir hinum bekkjarins læriseinunum, er þessi málfræði hofdu í fyrra yfirfarid. Annar þeirra sem fyrst byrjandi í vetur, lá um hrið sjúkur, hvorðvegna og svo lítid gat yfirfarid í 1 Mósis bókar 4da kapitula.

2) **Dr. Scheving.** Eftir það, að eg skóla á árid 1842—43 hafdi látid Nedrabekkjjar læriseina yfirfara, eftir Madvigs lat. málfræði, hinar latínsku nafna og saga breytingar ásamt enu helsta þarad lútanda, las eg fyrst 5 fyrstu bækur af Cæsars bello gallico og síðan 3 fyrstu bækur af Virgils Æneis, og lagfærði tvísvor í viku lat:

ínnska stíla þeirra 12 lærisveina, er settust eftir í bekkinn í haust er var. Með þeim í Efrabekk yfirför eg öll *Ciceros officia* og báðar bækur sendibréfa Horatiusar, *Arte poetica* (stáldu) meðtaldrí. Af því fáeinir tímar urðu afgangs eptir það eg var búinn með það, sem vant er að lesa í latínskum ritbókfundum í Efrabekk, yfirför eg stuttlega þau *Metra* (lög), sem koma fyrir í þeim *Odum* (Óðkvæðum) Horatiusar, sem lesnar eru í skólanum. Lafsins hefi eg, eins og að undanförunu, lagfært latínnska stíla Efrabekkjá lærisveina tvisvar í viku.

3) Kennari Sveinbjörn Egilsson. Skólaárid 1842 — 3 lét eg Meðrabekkjá Lærisveina fyrst lesa upp hinar grísku nafna og sagna breytingar, eins og eg hefi fyrri gjört. Þaræð tíminn hefir ekki leyft mér að gegnumganga sérílagi ordamyndanir eða ordasskipan í þessu máli, þá hefi eg látid mér nægja að benda til þess helsta af þessháttar, þegar tækifæri hefir bódist til þess í þeim ritbókfundum, sem í hvört sínu háfa verid lesnir. Meðs fram hefi eg stundum bendt til ordaleidningar (*quantitas*) að því leiti sem hljóðgreinir (*accentus*) og hljóðsetning geta til sagt. Þannig yfirför eg með þessum *Werk Senécons anabasis* frá byrjun 6ra Kap. í 4da bóf og út þá 3 Kap., sem eptir voru af bófinni, og svo út alla 5tu bóf, sem eru 10 Kap., eptir þeim Kapítula skiptum sem eru í útgáfu E. H. Weisa, Leipz. 1828. Þá fáu daga sem eptir voru, þá lokid var þinni 5tu bóf, lét eg Lærisveina yfirfara það merkilegasta um hinar grísku mályskur, ordaleidningar, hljóðgreinir og hljóðbreytingar, eptir *Langes* grísku Orðastrædi. Eg hefi, eins og vant er, lagfært einu sinni í viku latínnska stíla þeirra 12 Lærisveina, sem settust eftir í bekkinn í haust eð var

Med Efrabekkjjar Lærisveinum yfirför' eg fyrir Gólin Lúsians „*Bíón Prasin*“ (manna söluna) og „*Salica*“ (fiskimanninn), en eptir þrettánda 21tu og 22ra bók *Odyseisdrápu*, og af því þá var nokkurr tími af gánga, þá lásu Lærisveinar allan Lúsians *Tímon*, og hlýddi eg þeim yfir hann á hvorjum degi jafnóðt, og spurdi hvörn einn dálírtid út úr. Í skáldmælunum lögdu Lærisveinarnir sig eptir að frambera versin eptir réttum bragðlidum, og leidrætti eg í lestrinum það sem eg héldt þörf á vera. En af því þessi tilfögn mín varð heldur á stángli, þá las eg þeim fyrir í nokkura morgna fáeinar að hugafemdir þar að lútandi, með æsingardæmum teknum úr **Homeri Odyssea**, helst þeim 2 bókum, sem við lásam í vetur, og fáeinum úr **Ilias**. Í dönskum skáldskap lásu Lærisveinar **Rahbecks Læsebog 1**, 266—293, og í óbundnum stíl, bls. 458—471 og 502—514. Danska stíla hefi eg leidrætt hjá öðrum hvorjum Efrabekkjjar Lærisveini einu sinni í vífu.

Af *Beralðarsögunni* yfirföru Lærisveinar í báðum bekkjum *Sögu Portúgalsmanna*, *Spánverja* og *Þjóðverja*, sem og gömlu *Söguna* fram að *Rómverfku Keisurunum*, allt eptir „*Kofods almindelig Verdenhistorie i Udtog*, 7de og 8de Oplag“.

4) **Kennari Björn Gunnlaugsson**. Eg hefi þetta skóla: ár kennt í skólunum og yfirfarid: 1. í Landaskipunarfræði eptir *Riise* í báðum bekkjum samkvæmt *Leffrartöblunni* ríkin: *Spán*, *Frakkland*, *Valland*, *Ungaraland*, *Grikkland*, *Nordurálfu*, *Tyrkland*, *Austurálfu* yfir *høfud*, svo *Danmørk* og *Norveg*. *Udferdina* hafði eg ena sömu sem undanfarinn ár. 2. Hjá Efrabekkingum yfirför eg *Rúmmálsfræðina* (*Geometria*), sem eptir gríffa

nafni sínu heitir Gardmæling. Þar í fylgdi eg Ursins lærdómsbók, og brúfadi sömu adferð sem undanfarin ár. 3. Í Nedrabekk féitndi eg talnalist, og fylgdi þar í Ursins reiknings bók. Það gérði eg með því, að lærisevnis arnir æfðu sig í að reikna út dæmin sem í bókinni standa, sumir á töblunni til skipta, en hinir í sætum sínum. Þannig yfirforum við þær 4 reiknings- tegundir í heilu og brotnu, vidkændum og óvidkændum tölum, samt Þriggja- lidareglu í hellum tölum og brotnum, einnig ofuga Þriggja- lidareglu og rétta samsetta þriliðu. 4. Yfirfor eg með lærisevinunum í Nedrabekk í Rahbecks lestrarbók 2ru bindi. Solbergs heimspékilegu smádyraveidi, Snedorphs alþýðu, Rahbecks almenningsvilja, **Vivets Datum in blanco**, Oluffens gullbós, Todes sjöherforingja, Stoksflets ljóða- bréf undir nafni Silippu Drottningar til Kiríks kóngs, Lúnds ljóðabréf undir nafni Christínar Ulfelds, Lieben- bergs ljóðabréf undir nafni Waldemars annars, og Frimanns ljóðabréf til sonar síns. Loksins hefi eg lag- fært stíla þá ena sömu, og uppá sama máta sem hinga- að til.
